ПАХТА ТЕРИМИНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК!

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

● № 188 (4179). | СЕШАНБА. 23 сентябрь, 1969 йил. | Баҳоси 2 тийин.

МАШИНА ТЕРИМИ бошланди

ТУЙТЕПА, (телефон орқали олинди). Кеча колхознинг Ким Иван Сергеевич бошлиқ бригадаси далаларига «зангори кема»лар олиб чиқилди. Теримга уста механизатор Шомирза Мирзаев биринчи бўлиб тушади. Шпендиллар тишн лўппи очилган пахтани қамрай бошлайди. Бункерга беш йилликнинг тўртинчи йили дастлабки ҳосили тушади. Деҳқонлар моҳир механизаторнинг ишига муваффақият тилайдилар. Поёнсиз пахтазорда сузиб юрган қудратли кема шу куни ўз бункеридан салкам 2 тонна пахта тўкди.

Ҳозир колхоз далаларида 4 та пахта териш машинаси ишлаб турибди. Донгдор механизатор Ш. Қудратов ташаббусига қўшилган райондаги бошқа колхозларда ҳам ғўзани дефолиация қилиш ишига алоҳида эътибор берилмоқда. Пахтазорлар тепасида 17 самолётлар учиб турибди. Шу кунгача 10 минг гектардан ортиқ ерга дори сепилди.

А. АЪЗАМОВ.
Ўрта Чирчиқ районидаги «Партия XXII съезди» колхози.

● ҲАММА ЕРДА ПАХТА БИР ТЕКИС ОЧИЛМОҚДА. ТЕРИМ СУРЪАТИНИ ОШИРАДИГАН ПАЙТ КЕЛДИ. ДАЛАДА ИШЛАЁТГАНЛАРНИНГ УНУМЛИ МЕҲНАТ ҚИЛИШИ УЧУН БАРЧА ШАРОИТНИ ЯРАТИБ БЕРАЙЛИК. ● ҒЎЗАНИ ДЕФОЛИАЦИЯ ҚИЛИШ — МУҲИМ ТАДБИРЛАРДАН БИРИ. ОДН ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК АВИАЦИЯСИНИНГ БИР МАРОМДА ИШЛАШИГА ЭРИШАЙЛИК. «ЗАНГОРИ КЕМА»ЛАР КАТТА ҲУЖУМГА ТАХТ БЎЛИБ ТУРСИН. МЕХАНИЗАТОР-КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШГА АЛОҲИДА ЭЪТИБОР ҚИЛАЙЛИК.

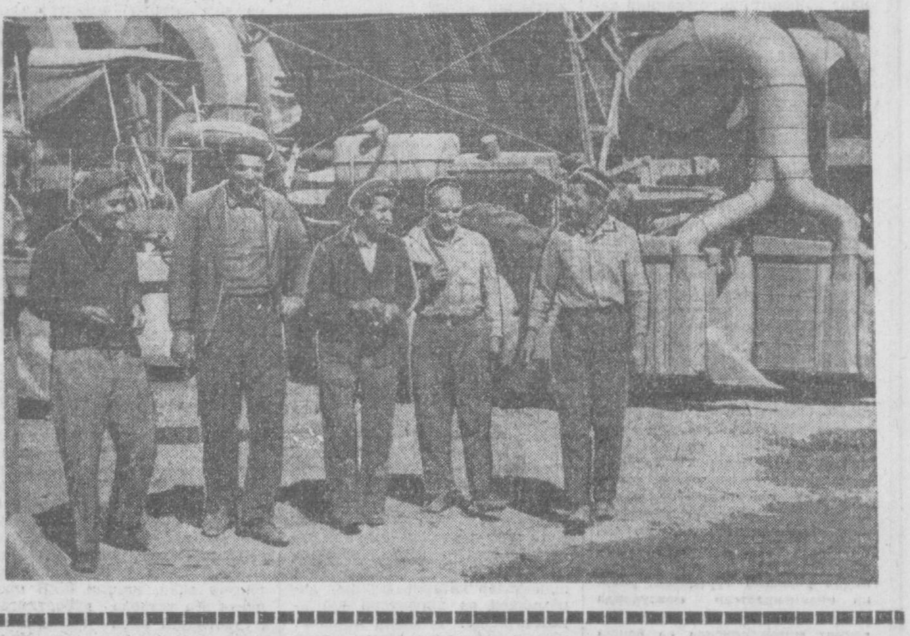

БЎКА районидаги «Гулистон» колхози меҳнаткашлари пахта йиғим-теримини пухта ҳозирлик билан бошлаб юбордилар. Хўжаликдаги мавжуд 39 та пахта териш машинаси тўла ремонтдан чиқарилиб қўйилди. Шунингдек, пахта далаларида ғўзаларни дефолиация қилиш ишлари ҳам уюшқоқлик билан олиб бориляпти.
Суратда: колхоз устахонасида ремонтдан чиқарилган тракторларни кўриб турибсиз.

Ф. Лутфуллаев фотоси.

ПАХТАНИ ТЕЗ ТЕРИБ ОЛАЙЛИК

Пахтазорлар оппоқ бўлиб ясанди. Ҳосилни териб олиш пайти келди. Пахта тўқимачилик саноати учун жуда қимматли хом ашё. Пахтадан тўқилаётган яхши газламаларга совет кишиларининг талаби муттасил ошиб бормоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1968 йилги октябрь Пленумида пахтанинг ялпи ҳосилини яқин йиллар ичида тахминан 7 миллион тоннага етказиш зарур деб кўрсатиб ўтилганлиги тасодифий эмас.

Шу маррага етиб олишни, халқ хўжалиги мана шу муҳим тармоғини янада ривожлантиришни пахтакор республикаларнинг қишлоқ коммунистлари, барча меҳнатчилари ўзларининг бош вазифалари деб, ўзларининг ватанпарварлик ва интернационал бурчлари деб ҳисобламоқдалар. Улар бу йил ленинча меҳнат вахтасида туриб катта-катта мажбуриятлар олдилар. Ўзбекистон пахтакорлари Ватанга 4 миллион 100 минг тонна, Туркманистон пахтакорлари 650 минг тонна, Тожикистон пахтакорлари 640 минг тонна пахта беришга ваъда қилдилар. Озарбайжон, Қирғизистон, Қозоғистонда ҳам пахта етиштиришни кўпайтириш мўлжаллаб қўйилди.

Партия XXIII съездининг ва КПСС Марказий Комитети май Пленумининг қарорларини бажараётган пахтакорлар суғориладиган ерларнинг самарадорлигини ошириш, кўпроқ маҳсулот олиш учун талайгина куч ва ғайрат сарфладилар. Бу йилги баҳорнинг мураккаб об-ҳаво шароитида пахтазорларнинг бир қисмида чигитни қайта экишга тўғри келди. Лекин ғўзалар меҳр қўйиб парвариш қилинганлиги, илғор технологиянинг ҳамма талабларига қаттиқ риоя қилинганлиги кўпгина районларда деҳқонларимизнинг яхши ҳосил етиштиришларига имкон берди.

Мана энди уларнинг мажбуриятларни бажариш учун олиб бораётган курашидаги охирги босқич — пахта терими бошланди. Бу ишни ниҳоят даражада қисқа муддатлар ичида уддаламоқ, пахтани даладан то тайёрлаш пунктигача ташиб олиш пайтида нобудгарчиликка йўл қўймаслик учун катта меҳнат сарфлаш лозим бўлади. Пахтакор республикаларнинг колхозлари ва совхозларида бунинг учун имкониятлар бор. Уларнинг техникасига анча техника қўшилди: ўтган саккиз ой ичида саноат пахтакорларга 3798 та терим машинаси юборди. Агар шу машиналарнинг ҳар бири мавсум нормасини тўла бажарса, шунинг ўзи ҳам 300 минг тоннага яқин пахта бўлади.

Коммунистик партия ва Совет Ҳукумати пахтакорлар меҳнатининг муносиб равишда тақдирланиши учун тинмай ғамхўрлик қилиб келмоқдалар. Эндиликда пахтанинг харид нархлари ўрта ҳисобда 15 процент оширилди. Бу ғамхўрликка жавобан пахтакорлар далаларда зарбдор меҳнат намуналарини кўрсатмоқдалар. Сурхондарё областининг хўжаликлари пахта териш ишларини яхши олиб бормоқдалар. Термиз районидаги «Октябрь 40 йиллиги», Жданов номли, «Қизил юлдуз», Карл Маркс номли колхозларда ишлар айниқса пухта ташкил этилган. Шу районларнинг пахтакорлари сентябрь ойидаёқ пахтанинг 40 процентини топшириб бўлишни мўлжаллаб қўйдилар. Жарқўрғон ва Шеробод районларининг колхозлари ва совхозлари давлатга бир неча минг тонна пахта сотишга улгурдилар. Туркманистон механизаторлари терим мавсумини шай бўлиб кутиб олишди. Улар 2700 та пахта териш машинасини, пахтани қоп-қанорсиз ташимоқ учун кўп миқдордаги тележкаларини тахт қилиб қўйишди.

Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг ҳозирги миқёсдаги ишларини илғор техникани қўлланмай бажариб бўлмайди. Пахта териш машиналари деҳқонларнинг асосий мададкорлари бўлиб қолди. Масалан, Ўзбекистонда 30 мингта терим машинаси пахта далаларига чиқиши лозим. Шу машиналарда республика механизаторлари 1 миллион 800 минг тонна пахтани териб бермоқчилар. Тажриба шуни кўрсатаяптики, техника воситаларидан фойдаланиш меҳнат унумдорлигини икки-уч баравар оширишга, пахта теримига сарфланадиган маблағларни анча қисқартиришга имкон беради. Бироқ, пахтани машинада теришга ҳамма жойда ҳам етарли эътибор берилаётгани йўқ. Чунончи, Хоразм областида терим машиналарининг тўртдан бир қисми ремонтга муҳтож. Қашқадарё областида ва Қорақалпоғистон АССРда ишлатилмай ётган агрегатлар бундан ҳам кўп. Тожикистондаги терим машиналарининг далага чиқишга тайёр бўлиб тургани фақат 75 процент, холос. Ваҳоланки, фурсат ғанимат — октябрь яқинлашиб қолди.

Бу йил пахтанинг очилиши бир мунча кечикди. Уни териб олиш кузнинг об-ҳаво беқарор бўлиб турадиган кунларига тўғри келадиганга ўхшайди. Бундай шароитда техникани икки смена қилиб ишлатишни ташкил этиш, сушилкалардан тинимсиз фойдаланиш жуда катта аҳамиятга эга бўлиб қолади. Озарбайжон партия ташкилотлари механизатор кадрлар тайёрлаш ғамини ўз вақтида еб, тўғри иш қилишди. Ёш ҳайдовчиларнинг кўплари малакани ошириш курсларида ўқитилди, ҳунар-техника таълими билим юртлари колхозлар ва совхозларгас 650 кишини юборади. Афсуски, баъзи раҳбарлар механизаторларни ўқитишга парвосизлик билан қарадилар. Пахтани қўлда териб олса ҳам бўлади, деган қолоқ кайфиятлар баъзи жойларда ҳали ҳам бор. Ўзбекистоннинг бир қанча районларида терим машиналарининг смена бўлиб ишлаши учун ҳайдовчилар етишмаётганлигига шу кайфият сабаб бўлаётир деса бўлади. Туркманистоннинг кўпгина районларида сушилкаларни тартибга солиш суст бормоқда. Мана шуларнинг ҳаммаси пахта териш ва тайёрлашнинг боришига жиддий таъсир қилиши мумкин. Колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари, маҳаллий партия ва қишлоқ хўжалик органлари уюшқоқликни оширишлари, одамлар ва техникани жой-жойига қўйиб, яхши фойдаланишлари, терим муддатларини ниҳоят даражада қисқартиришлари, давлатга пахта сотиш мажбуриятларини муваффақиятли бажаришлари мутлақо зарур.

Ҳозир колхоз ва совхозларнинг коммунистлари олдида муҳим вазифа турибди. Улар мавсумда ҳар бир машина билан 150—200 тонна пахта теришни жазм қилиб қўйган пешқадам механизаторларнинг ташаббусини қувватлашлари шарт. Шу миришкорларнинг тажрибаларини кенг оммалаштириш, пахта териш машинасида ишлаётган ҳайдовчиларнинг ҳаммасига ўргатиш керак. Ҳар бир агрегат коллективи пахта теришнинг мавсум нормасини тўла ва ҳатто ошиғи билан бажариш учун механизаторлар ишини пухта ташкил этиш керак.

Ҳосилни йиғиб-териб олиш пахтакорлар ҳаётида осон иш эмас. Одамлар чарчаш нималигини билмай меҳнат қилмоқдалар. Уларнинг ўз вақтида иссиқ овқат олиб туришларига, кун бўйи меҳнат қилганларидан кейин яхши дам олиб, ҳордиқ чиқаришларига кўпроқ аҳамият бериш зарур. Мана шуларнинг ҳаммаси тўғрисида колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари, партия ташкилотлари ғамхўрлик қилишлари лозим. Далада оммавий-сиёсий ишни кенг авж олдириш, мамлакатдаги ва чет эллардаги ҳаёт тўғрисида ахборот бериб туришни йўлга қўйиш, пахтакорларнинг социалистик мусобақасини бутун чоралар билан ривожлантириш зарур.

Бу йилги йиғим-терим ишлари колхозчиларнинг Бутуниттифоқ учинчи съездига тайёргарлик кунларида ўтмоқда. Қишлоқ меҳнатчиларининг ҳар бир коллективи яқинлашиб келаётган съездни янги муваффақиятлар билан кутиб олишга интилмоқда. Пахтакорлар бутун куч ва ғайратларини асосий вазифани бажаришга — етиштирилган ҳосилни сира қолдирмай териб олиб, мамлакатнинг тўқимачилик саноатини хом ашё билан етарли равишда таъминлашга қаратмоқдалар.

(«ПРАВДА»нинг 22 сентябрдаги бош мақоласи).

ЯКДИЛЛИК БИЛАН

Дзержинский номли колхознинг ҳашаматли клуби одатдан ташқари гавжум. Бу ерга чор атрофдан одамлар кетма-кет келиб турипшбди.

Улар орасида «Коммунизм» колхозидан келган, 1931 йилда колхоз тузишда актив иштирок этган Маматқул Алимов, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати, илғор теримчи ва пиллачи Санам Болтабоева, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, агроном Комилжон Мирзараҳимов, «Победа» колхозининг илғор звено бошлиқларидан Қўшбоқ Эгамбердиев, шу колхознинг биринчи раиси Алиқул ака Бойбўтаев, Ленин номли колхознинг собиқ раиси, колхоз ветерани, пенсионер Акбарали Мирзаев, кўп йиллардан бери Навоий номли колхозга раҳбарлик қилиб келаётган Оқжигит Отабоев ва бошқалар бор. Улар колхоз Уставининг янги лойиҳасини муҳокама қилиш учун колхозлардан район конференциясига вакил бўлиб келганлар.

Район конференциясини Ленин номли колхоз раиси **Ҳайдарали Ҳамроқулов** очади.

— Колхоз тузуми энг аввал тарқоқ камбағал деҳқонларни бирлаштириб, янги фаровон ҳаётга бошлади, — деди у. — Одамларни коллективчилик руҳида қайта тарбияловчи катта мактаб бўлди. У техника мўъжизалари билан қуролланган бақувват хўжаликларнинг вужудга келишига кенг ва порлоқ йўл очиб берди. Деҳқонлар Владимир Ильич Ленин кўрсатиб берган шу йўлдан бориб ажойиб ғалабаларга эришдилар.

Маълумки, колхозлаштириш бошланган 1929-1932 йилларда Бекобод районида «Шохматчи», «Қўшчи», «Пролетар», «Октябрь», «Қизил Юлдуз», Ленин номли, «Социализм» сингари 51 колхоз тузилган эди. Бу даврларда МТСлар, шаҳардан сафарбар этилган 25 мингчилар янги тузилган колхозларни мустаҳкамлашда катта ижобий роль ўйнадилар.

Бироқ, бу хўжаликларнинг салмоғи унча катта эмас эди. Ўша кезларда колхозларда етиштирилган пахта ҳосили 1250 тоннадан ошмаган. Лекин улар бир жойда туриб қолмади. Илгариги камқувват майда хўжаликлар аста-секин бирлашиб йирик колхозлар вужудга келди. Ҳозир районда илгариги 51 колхоз ўрнида Ленин номли, Дзержинский номли, «Коммунизм», Навоий номли ва «Победа» сингари 5 та йирик колхоз вужудга келди. 7670 гектар пахта майдонига эга бўлган бу колхозларда энди 17690 тонна «оқ олтин» етиштирилмоқда. 1950 йилларда бир колхозчининг ойлик иш ҳақи 27 сўмга тўғри келган бўлса, ҳозир улар ўрта ҳисобда 100 сўмдан ойлик олишяпти.

Колхоз қишлоқларининг, колхозчиларнинг маданий ва маънавий қиёфалари ўсиб, улғайиб бораяпти. Қишлоқларда кўплаб янги турар-жойлар, маданий-маиший муассасалар вужудга келмоқда. Кўплаб мактаблар, 415 койкалик 11 касалхона ишлаб турибди. Уларда 28 врач, 235 ҳамшира халққа хизмат қиляпти. Ҳозир қишлоқларда электрлашмаган, телевизор, радио бўлмаган хонадонни топиш қийин. Холодильник, кир ювадиган машиналар кўп хонадонларда бор.

Илгариги камбағал деҳқонлар колхоз тузуми туфайли шу даражага кўтарилдилар.. Колхоз тузуми деҳқонларни қашшоқликдан, қолоқликдан қутқариб фаровон ва эркин ҳаётга олиб чиқди, деҳқонларни коллектив бўлиб ишлашга ўргатди. Социалистик руҳда тарбиялади. Уларни бой ва бадавлат қилди.

Бу ўринда шу икки мисолни кўрсатиш кифоя: райондаги 1978 колхозчининг омонат кассасидаги пули 1 миллион 163300 сўмни ташкил қилади. 195 колхозчида «Волга», «Москвич», кўплаб мотицикл бор.

Конференцияда доклад қилган район ижроия комитетининг раиси **Фесен Куширов** шу сингари кўплаб фактларни келтирди. Колхоз янги Устави лойиҳасининг моҳиятини тушунтириб берди.

Колхозларда бўлиб ўтган йиғилишларда «Колхозда ишламовчиларга томорқа берилмасин», «Томорқа колхозда ишловчилар сонига қараб берилсин» сингари кўп таклифлар тушган. Докладчи шу тўғрида алоҳида тўхталиб ўтди.

— Колхоз тузумига партиямиз раҳбарлигида революциянинг дастлабки йилларида ўтказилган ер ислоҳоти катта йўл очиб берди. — деди Навоий номли колхоз раиси Оқжигит Отабоев. Камбағал деҳқонлар, батраклар, ер ислоҳоти туфайли ерга эга бўлдилар. Улар шу ер сувлари, бор отуловлари билан колхозларга бирлашдилар. Улар қўлида битта-яримта от, ҳўкиз, омочдан бошқа ҳеч нарса йўқ эди. «Бирлашган ўзар, бирлашмаган тўзар» деганлари рост экан. Ана шу бирлашиш энди катта қудратли кучга айланди. Биргина бизнинг колхоз ҳозир 1600 гектар пахта майдонига эга. Бу йил биз 3700 тонналик хирмон кўтаришга бел боғлаганмиз. Колхозимизда 120 та трактор, 38 та пахта териш, 6 та кўрак териш, 3 та ерга тўкилган пахта терадиган, 8 та кўсак чувадиган ва бошқа хил машиналар бор. Колхоз тузуми туфайли улар шундай ишлаб чиқариш воситаларига, қудратли техникага эга бўлдилар. Шунинг учун колхоз тузуми ва унинг янги Устав лойиҳасини қувватлаймиз. Янги Устав лойиҳасига амал қилиб иш олиб борган колхозлар ҳеч шубҳасиз янги босқичларга кўтарилади.

— Хотин-қизлар колхозларда катта куч. Улар хўжаликнинг ҳамма тармоқларида астойдил меҳнат қилмоқдалар. Лекин орамизда кўп болали оналар ҳам бор. Мен янги Уставга кўп болали оналарга колхоз правлениеси моддий ёрдам берсин деган модда киритилишини сўрардим. — деди Дзержинский номли колхоз аъзоси Зайнаб Ғоипова.

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ленин номли колхознинг звено бошлиғи Абдибашор Усмонов янги Устав лойиҳасини колхозчилар мажлисида якдиллик билан маъқуллаганини, юбилей йили ўз звеносида ҳар гектар ердан 28 центнердан ҳосил кўтариш учун курашаётгани ҳақида гапирди.

Мажлисда 11 киши сўзга чиқди. Ҳамма нотиқлар янги Устав лойиҳасини маъқулладилар ва баъзи таклифларни киритдилар.

Конференция область конференциясига 61 кишидан иборат вакил сайлади.

Колхозчиларнинг район конференцияси олинган социалистик мажбуриятларни сўзсиз бажариш тўғрисида қарор қабул қилди. Колхозчилар Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини, колхозчиларнинг Бутуниттифоқ III съездини муносиб кутиб олишга қарор қилдилар.

Б. ХАЛИЛОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг мухбири. Бекобод.

ДЎСТЛИК УЧРАШУВЛАРИ

Хасково округи делегацияси ўтган жума куни Оҳангарон кончилари меҳмони бўлишди. Улар цемент заводини бориб кўрдилар. Ишчилар болгариялик дўстларни очиқ чеҳра билан кутиб олишар экан, уларга нон ва туз инъом этишди, гулдасталар тутқазишди. Цемент заводи директори Т. Ё. Шарипов завод тарихи ҳақида ҳикоя қилди.

Хасковолик қардошлар Калинин районидаги «Ленин йўли» колхози пахтакорларининг ҳам меҳмони бўлдилар.

Кеча Тошкентда совет — болгар дўстлигига бағишланган митинг бўлди. **(Бу ҳақдаги батафсил ҳисобот газетамизнинг навбатдаги сонида берилади).**

Суратда: болгариялик меҳмонлар халқ хўжалиги ютуқлари виставкаси- да.

А. АБАЛЯН фотоси.

САМАРҚАНДНИНГ 2500 ЙИЛЛИГИГА

1970 йилнинг сентябрида Самарқанднинг 2500 йиллиги байрам қилинади. Ушбу юбилейни байрам қилишга тайёргарликнинг бориши юбилей комиссиясининг 22 сентябрда бўлган мажлисида кўриб чиқилди. Мажлисда юбилей комиссиясининг раиси, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. К. Зиёдуллаев, Самарқанд шаҳар партия комитетининг биринчи секретари М. Н. Хайитов, Ўзбекистон ССР Маданият министрининг ўринбосари И. М. Федоренко, республика қурилиш министрининг ўринбосари А. С. Ржевский ахборот бердилар.

Комиссиянинг мажлисида КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзолигига кандидат. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлади.

Комиссия мажлисида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретарлари В. Г. Ломоносов, Р. Н. Нишонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари М. Т. Турсунов, Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари С. Н. Усмонов, республикадаги бир қанча министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари қатнашдилар. (ЎзТАГ).

ОБЛАСТИМИЗ РАЙОНЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 22 СЕНТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — районлар, **иккинчи стун** — бир кунда, **учинчи стун** — мавсум бошидан бери.

Янгийўл	0,67	3,55	Бўка	0,13	0,36
Орджоникидзе	1,05	2,14	Оққўрғон	0,07	0,21
Бекобод	0,48	2,08	Юқори Чирчиқ	0,03	0,06
Ўрта Чирчиқ	0,47	0,99	Область бўйича	0,33	1,29

ОБЛАСТИМИЗ РАЙОНЛАРИДА ДЕФОЛИАЦИЯ ҚИЛИШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 22 СЕНТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — районлар, **иккинчи стун** — бир кунда, **учинчи стун** — мавсум бошидан бери.

Оққўрғон	12,6	41,5	Бекобод	4.6	13.1
Ўрта Чирчиқ	11.6	16,8	Янгийўл	3,5	8,9
Бўка	5,6	16,6	Орджоникидзе	—	—
Юқори Чирчиқ	4,00	14,3	Область бўйича	7,5	20,2

Партия турмуши: Ўзбекистондан хатлар

2

МОНОЛОГМИ ЁКИ ДИАЛОГ?

ЭНГ ЯХШИ партия пропагандистлари ва агитаторларига ҳар доим хос бўлиб келган қимматли бир хислат бор. Улар ўз билимларини ҳамиша одамлар билан баҳам кўрадилар-у, лекин айни вақтда ҳеч қандай вазиятда ўзларини бошқаларга ақл ўргатадиган ва панд-насиҳат қиладиган устоз деб кибирланмайдилар. В. И. Лениндан бошланиб келаётган хислат бу. У меҳнаткашларга фақат ўргатиш, уларнинг сиёсий онгини ошириш билангина кифояланиб қолмасдан шу билан бирга ўша меҳнаткашларнинг ўзидан ҳормай-толмай, сира гердаймай ўргана билиш ҳар бир партия ходими учун мутлақо шарт деб ҳисоблар эди.

В. И. Ленининг сўзи билан айтганда, «ҳар қандай масалада, ҳар қандай пайтда омманинг кайфиятини, омманинг ҳақиқий эҳтиёжларини, интилишларини, фикрларини ҳеч бир янглишмай белгилаб ола билиш, омманинг онглилиги ва у ёки бу хил хурофот ҳамда сарқитларнинг кучи қай даражада эканлигини соҳта идеаллаштиришга заррача йўл қўймай белгилаб ола билиш...» учун шундай қилиш лозим.

Партия ташкилотлари республиканинг раҳбар ходимларини мана шунга йўллаб туриш билан бирга шу ходимлардан ҳар бирининг омма орасида олиб борилаётган сиёсий ишга муносабатини ҳам асло идеаллаштирмайдилар. Министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари аҳоли орасида олиб борилаётган сиёсий ишда шахсан қандай қатнашаётганликлари тўғрисидаги маълумотлар Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пропаганда ва агитация бўлимига келиб туради. Бу соҳадаги манзара умуман анча хилма-хил. Масалан, республика Госпланининг раиси С. К. Зиёдуллаев, Олий суд раиси С. Пўлатхўжаев, унинг ўринбосари М. Биркин, Енгил саноат министри Ф. Хўжаев меҳнаткашларнинг коллективлари билан бажонидил учрашиб турадилар, уларни қизиқтираётган мавзуларда докладлар қилиб берадилар. Маданият министрлигида ва бошқа идораларда эса бу масалада чаққон ҳаракат қиладиган раҳбар ходимлар кам. Баъзи жойларда эса замоннинг талабларига жуда «ажойиб» жавоб қилаётганлар ҳам бор: оммавий-сиёсий ишда қатнашиш тўғрисидаги справналарга хизмат вазифаси талаб қилган одатдаги докладларни ҳам қўшиб қўймоқдалар.

Бунинг сабаби нима? Ходимларнинг ҳаддан ташқари бандлигими? Пропагандистлик тажрибасининг йўқлигими? Бундай ҳоллар ҳам учраб туради. Лекин идеология иши партия фаолиятининг шу соҳасидаги мутахассисларнинггина вазифаси деган ва томир ёйиб қолган нотўғри фикрнинг ҳам таъсири бор бунда.

АХБОРОТ БЕРИШ сиёсий ахборотчининг ғоявий-тарбиявий монологи деган сўз эмас. Ахборот беришнинг маъноси — одамларни тўлқинлантириб турган, жамиятнинг, коллективнинг, шахснинг манфаатларига тааллуқли бўлган масалалар устида одамлар билан партиявий тилда бевосита гаплашиш ва уларни қизиқтирган масала устида суҳбатлашиш, яъни партиявий диалог олиб бориш демакдир.

Жумладан, «Ленин жумаликларини» ўтказиш тўғрисида Самарқанд область партия комитети олаётган ҳисоботлар омма билан қилинаётган мана шундай диалогнинг ўзига хос «стенограммаси» деса бўлади. Меҳнаткашлар билан ўтказилган учрашувларда айтилган ўнлаб-юзлаб масалалар, таклифлар, мулоҳазалар ва илтимослар шу ҳисоботларда докладчилар томонидан қайд қилинади, сўнгра эса анализ қилиб чиқилиб, умумлаштирилади. Бу ҳисоботлар совет кишиларининг социал, сиёсий қизиқишлари кенглигини ва айни вақтда уларнинг партия ташкилотларининг ва давлат аппаратининг ишига нисбатан юксак даражадаги талабчанлигини яққол кўрсатиб турибди.

Турли ташкилотлар, муассасалар, идораларга нисбатан айтилган конкрет мулоҳазаларни область партия комитети алоҳида назорат остига олиб, шу мулоҳазалар юзасидан амалий чоралар кўришни талаб қилади. Бу нарса қанчалик ёрдам бераётганлигини, масалан, обкомга меҳнаткашлардан тушаётган шикоятлар ва аризаларнинг динамикаси ва характери кўрсатиб турибди. Чунончи, маиший, уй-жой икир-чикирларига доир шикоятлар, меҳнат можароларига, давлат ва партия интизомини бузишга тааллуқли шикоятлар кейинги йилларда икки баравардан зиёдроқ камайди.

Дуруст, танқидий фикрлар ҳозирги кунда ҳам кам эмас, ҳаттоки, илгаригига қараганда кўпроқ айтилаётир деса бўлади. Лекин танқиднинг йўналиши ва характери ўзгариб бормоқда.

Йўлларнинг аҳволи тўғрисида («Асфальт беринглар!»), транспорт ишининг ташкил этилиши тўғрисида («Автобуслар кам», «Янги маршрутлар очиб беринглар!»), савдо тўғрисида («Атлас, чиройли чинни идиш, мотоцикл сотиб олгани кўпинча шаҳарга боришга мажбур бўлаётганлигимизнинг сабаби нима?», «Ўқувчиларнинг формаларини, дарсликларни, дафтарларни, ручкаларни жойларнинг ўзида сотишни йўлга қўйса бўлмайдими?»), колхозчилардан ва район марказларининг аҳолисидан тушаётган шикоятлар оз эмас.

Область партия комитети бўлимларига қойил қолиш керак: мана шундай нуқул амалий масалаларни ҳал этишга кўп эътибор бериш билан бирга улар меҳнаткашларни ғоявий-сиёсий жиҳатдан тарбиялаш ишини сира ҳам қуруқ амалиётчилик ишига айлантириб юбораётганлари йўқ. Уларнинг бу ишларини муайян мақсадни кўзлаб ва пухта ўйлаб қилинаётган амалиётчилик дейиш тўғрироқ бўлур эди, чунки бу ишларнинг ҳам каттагина тарбиявий аҳамияти бор.

— Биз одамларга бераётган ахборот қанчалик конкрет бўлса, — дейди пропаганда ва агитация бўлимининг мудири Рафт Геворкян, — бу ахборот уларнинг реал, кундалик талаблари ва эҳтиёжлари билан қанчалик яхши, чамбарчас боғланса, бундай ахборот фикрлар доирасидан фойдали ишлар доирасига шу қадар тезроқ ва енгилроқ ўтади.

Айрим ташкилотларда партия йиғилишларини ўтказиш практикаси тўғрисида коммунистларнинг берган танқидий баҳолари обкомда конкрет тадқиқот ўтказиш керак деган махсус мавзу туғилишига ёрдам берди. Шу текшириш натижасида шу нарса маълум бўлдики, бундан уч йил муқаддам колхозларда йиғилишларнинг фақат 14,2 проценти мунтазам равишда ўтказиб турилган экан, қолган 85,8 проценти эса уставда кўрсатилган муддатларга риоя қилинмаган ҳолда ўтказилар экан. Мана шунинг ўзи партия аъзоларининг ташаббускорлигини ва активлигини ривожлантириш йўлидаги ғов эмасми, сиёсий тарбия йўлидаги тўғоноқ эмасми ахир! Эндиликда обком партия йиғилишларининг ўндан тўққиз қисмини бошланғич партия ташкилотларида КПСС Уставида белгиланган муддатларда ўтказиладиган бўлишига эришди.

Навбатда эса янги текшириш ўтказиш вазифаси турибди. Ахборотнинг иккинчи, энг қимматли қатлами мана шу тарзда очилмоқда. Бу қатлам эса шунчаки тўпланадиган қатлам эмас, балки, том маъноси билан қидириб топиладиган қатлам. Обкомдагилар мана шундай «қидириб топиш» билан шуғулланмай туриб, сиёсий ахборотнинг самарадорлигини ошириш тўғрисида жиддий гапириб бўлмайди, деган қатъий фикрга келганлар.

У ерда жойлардан олинадиган меҳнаткашларнинг талаблари ва кайфиятларини, партия йиғилишларида коммунистлар айтган танқидий фикрларни акс эттирувчи дастлабки ахборотни ҳисобга олиш ва умумлаштириш яхши йўлга қўйилган. Бир мунча вақт ўтганидан кейин область ташкилотлари кўриб чиқиш натижалари ва кўрилган чоралар тўғрисида ҳар бир амалий мулоҳазага жавоб ёзиб юборадилар.

Лекин, афсуски, баъзи жавобларнинг кўрки жавобнинг мазмуни эмас, балки шу жавоб ёзиб юборган ташкилотнинг фирма бланкидан иборат бўлиб қолмоқда. Биз буни ўз кўзимиз билан кўрдик. Меҳнаткашларнинг сигналлари юзасидан кўрилган чоралар тўғрисида ёзиб юборилган маълумотларнинг биттаси ҳам қолдирилмай тўпланган тўққизта қалин папкада юзаки ёзиб юборилган жавоблар ҳам, мужмал изоҳлар ҳам оз эмас.

«Каттақўрғон районидаги Энгельс номли колхознинг аъзолари, — дейилади шу жавобларнинг бирида, — гастролга келган артистларни тез-тез юбориб туришни, шунингдек колхоз клуби қуришни тезлаштиришда ёрдам беришни сўрашибди». Область маданият бошқармасининг бошлиғи Т. Отабоев имзо чеккан шу жавоб хатида қуйидаги сўзлар ёзилган: «Каттақўрғон районидаги Энгельс номли колхозда клуб қурилмоқда» Бутун жавоб шундан иборат. Умидвор қилиш билан чекланишибди деб шунга айтилса керак.

Жойлардан партия ташкилотларига келаётган ахборотнинг сифати тўғрисида республика сиёсий ахборотчиларининг яқинда бўлиб ўтган кенгашида принципиал гаплашиб олинди. Бу ахборот кўпинча юзаки расмий характерда бўлаётганлиги, турмуш фактлари ва ҳодисаларининг чуқур анализ қилишга асосланмаётганлиги айтиб ўтилди. Баъзи партия комитетларининг ва хўжалик органларининг раҳбарлари эришилган ҳар бир муваффақиятни мақтаб тасвирлайберадилар-у, аммо камчиликлар, нуқсонлар ва бошқа ёқимсиз нарсалар тўғрисида ахборот бериш лозим бўлганида нима дейишларини билмай қолаётганликлари қизиқ. Қурилиш министри С. Иброҳимовда ҳам монтаж ва махсус қурилиш ишлари министри Г. Собировда шунақа «одат» борлиги маълум бўлиб қолди.

Партия, хўжалик ва маданий қурилишнинг айрим участкаларидаги ишларни объектив равишда ёритмаслик ходисалари очиқ кўриниб турибди. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетига Сурхондарё обкомининг ходимлари юборган бир-бирига зид баъзи ахборотлар муносабати билан Пушкиннинг «ўнгга юриб ашула айтади, чапга юриб эртак тўқийди» деган сатрлари кенгашда эслаб ўтилганлиги бежиз эмас.

Жойлардан келаётган ахборотнинг сиёсий маъноси экономика ва маданиятни ривожлантиришда етилган масалаларни аниқлаб олиш, янги тенденцияларни пайқаб олиш, нуқсонларни очиб ташлаш, бинобарин, муваффақиятни таъминлайдиган асосий қарорлар қабул қилиш эканлигини эслатиб ўтишнинг ҳожати бўлмаса керак.

АГИТАТОР ёки сиёсий ахборотчини партия ташкилотининг ишончли вакили, унинг фикрларини ифодаловчи киши деб биладилар. Агар у ўзининг суҳбатларини зериктирадиган тарзда, расмий равишда ўтказар экан, бундай ҳолда тингловчиларнинг унга бўлган салбий муносабати бошқа партиявий-сиёсий тадбирларга бўлган муносабатларда ҳам маълум даражада ўз ифодасини топади. Аксинча, агар партия органи етарли равишда актив, принципиал ва изчил бўлмаса, бундай ҳолда сиёсий аҳборотчи ҳар қанча жўшқинлик билан гапирмасин унга нисбатан ишонч ҳам камроқ бўлади.

Тошкентдаги «Ташсельмаш» заводининг сиёсий ахборотчилари ва агитаторлари мана шу бир-бирига боғлиқ холатни ўз тажрибаларида яхши ҳис қилганликлари кўриниб турибди. Яқинда корхона раҳбарлари ва унинг партия ташкилоти коллективда ғоявий-тарбиявий ишни бўшаштириб юборганликлари учун, завод ётоқхонасида рўй берган бир вақеадан кейин (ичкиликбозлик натижасида муштлашиш бўлиб, бир киши қурбон бўлганидан кейин) улар нотўғри позицияда турганликлари учун партия йиғилишларида қаттиқ танқид қилиндилар.

Бу воқеа рўй берганига анча вақт бўлди, аммо партком эса орадан бир ярим йилча вақт ўтгандан кейингина бундан тегишли хулосалар чиқариб олди. Хўш, шунга қадар нима қилинди? Шунга қадар бу воқеани босди-босди қилишга, сирни ошкора қилмасликка уриниб келдилар. Ваҳоланки, шу воқеа рўй берган куннинг эртасигаёқ завод аҳли бундан хабардор бўлган эди, бу воқеа ҳаммани ҳаяжонга солиб, ғазаблантирган эди. Ётоқхоналардаги тартибнинг яроқсизлиги тўғрисида, маъмуриятнинг беғамлиги тўғрисида гап-сўзлар кўпайиб кетди. Аммо партком оғзини очмай, чурқ этмай тураверди. Завод меҳнаткашлари билан ўтказилган суҳбатларда сиёсий аҳборотчиларнинг бу мавзуни тилга олмай, қийналиб, қандай аҳволга тушганликларини тасаввур қилиш қийин эмас.

Энди бу аҳвол тўғриланмоқда: танқид ўз таъсирини ўтказди. Бу масала партком мажлисларида, район партия комитетининг бюросида икки марта муҳокама қилинди. Ётоқхоналарда турмушни яхшилашга ва тарбиявий ишни кучайтиришга доир мазмундор тадбирлар ишлаб чиқилди ва амалга оширилмоқда. Лекин «жуда кечикиб киришдилар», деган ёқимсиз фикр одамларда барибир сақланиб қолди.

Сиёсий ахборотда нимани муҳим, нимани кўпроқ аҳамиятли-ю, нимaнинг аҳамияти камроқ деб ҳисоблаш керак деган масала оддий бўлиб кўринса-да, аммо унчалик осон ҳал қилинадиган масала эмас. Агар, масалан, фактларнинг фақат реал сиёсий ва социал аҳамиятига, ҳамма фактлар системасидаги «салмоғига» қараб баҳо берилганида, бу масалани осонлик билан ҳал қилса бўларди. Лекин бунда турли фактлар ёки воқеаларнинг ҳиссий «таъсири» ўртасида катта тафовут борлигини ҳам ҳисобга олиш зарур.

Қандайдир бир ҳодиса, бир эпизод, воқеа тўсатдан ҳамманинг эътиборини ўзига жалб қилиб, ҳаддан ташқари кўп ва ўткир қизиқиш туғдирганлиги сингари ҳоллар кўп марталаб учраган. Бундай ҳолларда гапнинг тагини билишга қизиқиш ва ҳар хил ҳиссиётлар кўпайиб кетади, тафсилот кетидан «қувиш» бошланади. Сўнгра қизиқиш ўз-ўзидан тугаб ҳамма нарса жой-жойига тушади. Кечагина одамларнинг ҳиссиётини нима учундир қўзғатиб, турли гап-сўзга сабаб бўлган факт эртага жамоатчилик эътиборидан тушиб қолиши мумкин.

Баъзан ҳиссиётларни асоссиз равишда ловиллатиб юборадиган, очиғини айтиш керакки, бошқа муҳим ижтимоий ишлар ва вазифалардан диққат-эътиборни чалғитиб қўядиган мана шундай тез ўтар ҳодисалар рўй берганда, нима қилиш керак, деган савол туғилади. Сиёсий-тарбиявий иш олиб борилаётганида бундай ҳодисалар тўғрисида кўпинча оғиз очмай қўяқоладилар. Ҳамма гапириб-гапириб кейин эсидан чиқариб юборади, унчалик аҳамияти бўлмаган воқеа, деб ўйлайдилар.

Умуман олганда ҳақиқатан ҳам шундай. Лекин ҳар ҳолда шуни назар-эътибордан қочирмаслик кераки, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш иши фақат совет кишиларининг сиёсий онгини оширишга, ижтимоий-сиёсий савиясини кенгайтиришгагина қаратилган иш эмас. Шу билан бир қаторда ва шу билан бир вақтда бу иш социал эмоциялар ва ҳиссиятларни тўғри тарбиялашни ҳам тақозо қилади.

Коллективда одамларни озми-кўпми қизиқтирган, уларнинг эътиборини жалб қилган ҳар бир воқеа партия комитетининг, барча коммунистларнинг ҳам эътиборидан четда қолмаслиги лозим. Бу воқеани қандай изоҳлаш конкрет вазиятга, ҳодисаларни анализ қила билишга, одамлар билан тўппа-тўғри, очиқдан-очиқ гаплаша билишга боғлиқ.

Энг муҳими шуки, бундай гаплашиш, омма билан олиб борилаётган партиявий диалог узоқ давом қиладиган жимлик билан узилиб қолмаслиги, бир томоннинг монологига айланиб кетмаслиги лозим.

Н. КОЖАНОВ,
Г. КОНДРАТЕНКО.

(«ПРАВДА»нинг махсус мухбирлари).
Ўзбекистон ССР.
(«ПРАВДА» 19 сентябрь).

(Давоми. Боши газетамизнинг 20 сентябрь сонида).

БЕШЙИЛЛИК ИЛҒОРЛАРИ

ТОШКЕНТДАГИ электр-монтаж асбоблари заводи республикамизнинг кўпгина корхона, муассаса ва қурилишлари учун кучлантиргич электр подстанцияларини ишлаб чиқаради. Суратда: пешқадам йиғувчи-слесарь Виктор Лешчинский навбатдаги подстанциясини йиғмоқда.

М. НУРИДДИНОВ фотоси.

ШОҲИДА АКРАМОВА Тошкентдаги бадиий буюмлар фабрикаси дўппи тикиш цехининг ёш ишчиларидан ҳисобланади. У смена нормасини 100-150 процент ва ундан ҳам ошириб адо этмоқда. Чаққон, ўз касбига меҳр қўйган бу илғор ишчи дугоналари орасида обрў-эътибор қозонган. Суратда: Ш. Акрамова иш устида.

Ж. Раззоқов фотоси.

ФАЗИЛАТ

Лавҳа

Фирмага кириб борганимизда авжи туш пайти эди. Ишчиларнинг смена алмашаётган вақти экан. Тикув цехидан бир гуруҳ қизлар чиқиб келишди. улар бугунги меҳнатларининг гаштини тўлиб-тошиб сўзлаб боришарди.

Биз эркаклар кўйлаги тикиш бригадасининг мастери Жўрахон опа Зайниддинова билан учрашдик.

Мастер ўз бригадасининг қилаётган ишлари ҳақида, илғор ишчилар ҳақида тўлқинланиб гапириб берди. Айниқса тугма қадовчи Фазилат Юнусова ҳақида илиқ сўзлар айтди.

Фазилат ўзининг чаққонлиги ва ишбилармонлиги билан бутун цех, барча дугоналари орасида катта обрўга эга экан.

1965 йил... Фазилат саккизинчи синфни битираётган йили мактабда битирувчилар шарафига тантанали кеча уюштирилди. Ана шу кечада кўпгина олий ўқув юртларидан ва завод, фабрикалардан ҳам меҳмонлар таклиф қилинди. Кеча охирида Тошкент трикотаж фабрикасидан ҳам новаторлар сўзга чиқиб, эркин меҳнат қучоғига отланаётган ёшларни ўзлари ишлаётган корхоналарга бориб ишлашга таклиф қилишди. Ўша кундан бошлаб, Фазилатнинг орзуси рўёбга чиққандек бўлди. У ўз дугоналари билан маслаҳатлашиб, Тошкент трикотаж фирмасига бориб ишлашга қарор қилди. Чунки у тикувчилик касбини жуда яхши кўрар, уни жуда ҳурмат қиларди. Ёшликдан онаси унда бу касбга қизиқиш уйғотди. Онасининг тикаётган чиройлик, бежирим кўйлакларини кўриб у «сизга ўхшаб тикувчи бўламан» дерди ҳар доим. Катта опаси Шарофат ҳам модалар ательесида тикувчи бўлгани учун уларнинг қилаётган ишлари Фазилатни ҳоли қолдиролмасди. Фазилат ҳам аста-секин ўзига яхши, бежирим кўйлаклар тикиб ола бошлади. Шу-шу бўлди-ю, унинг тикувчиликка бўлган ҳаваси иштиёққа айланди.

Фазилат бундан тўрт йил аввал бу даргоҳга қадам қўяр экан, кўнглидан: «танимаган, билмаган жойда қандай қилиб ишларкинман, фабрика ишига ўргана олармикинман» деган хаёл ўтган эди. Лекин аҳил коллективга бош бўлган Жўрахон опа уни ёлғизлатиб қўймади, унга цех ишларини кўрсатди, кейин эса тугма қадовчи машинанинг сирларини яхшилаб тушунтириб берди.

Орадан ўн беш кун ўтар-ўтмас Фазилат машинасида кўйлакларга қандай усулда тугма қадашни тўла-тўкис ўрганиб олди. Буни кўрган устози Жўрахон опа жуда хурсанд бўлди ва уни тўппа-тўғри конвейерга ўтказди. Эпчил ва серғайрат қиз тезда коллектив орасида кўзга кўрина бошлади.

...Мана тўрт йилдирки, Фазилат Юнусова фирманинг пешқадамларидан ҳисобланади. Бу йиллар ичида у қанча-қанча кўйлакларни қўлдан чиқармади дейсиз! Ўз касбининг моҳир устаси фирма дирекцияси томонидан бир неча маротаба ташаккурномалар ва мукофотлар билан тақдирланди.

— Менга устозим Жўрахон опа Зайниддинованинг кўп меҳнати сингган, — дейди у фаҳр билан,— унинг меҳрибонлигини ҳеч қачон унутмайман.

Фазилат конвейердаги машинада бир ўзи ишлаб, ойлик планни 130-150 процентга етказиб адо этиб келмоқда. Унинг дугоналари М. Исломова, К. Ҳошимова, М. Абдувахобова каби цехнинг моҳир чеварлари эркаклар кўйлагини сифатли тикишда ҳамда ойлик нормаларини доимо ортиғи билан бажаришда ҳамкасбларига намуна бўлмоқдалар.

Тун... Узоқ-узоқлардан эсаётган салқин, оромбахш шабада киши қалбига ҳузур бахш этади. Киши қалбини орзиқтирувчи, унга илҳом бахш этувчи гўзаллик ўз жамолини намоён қилади.

Эндигина кўтарилиб келаётган тўлин ой табиатни томоша қилаётгандек тун пардаси ортидан ҳавас билан тикилади. Сон-саноқсиз чироқлар билан безаниб, чароқлаган шаҳар худди афсоналардагидек латофатли. Мавжланиб отилаётган фонтан, деворларга осиб қўйилган рекламалар рангли чироқлар шуъласида ялтираб кўринади.

Соат ўнбирлардан ошган. Ҳали кўчада одам кўп. Кўпчилик ишдан, ўқишдан қайтиб келаяпти. Автобус, троллейбусларнинг бекатига йиғилиб турган одамлар уларнинг келишини сабрсизлик билан кутади.

Самарали меҳнатдан сўнг уйга қайтишнинг ҳам ўзгача гашти ва завқи бор! Табиатнинг бу гўзаллиги Фазилатнинг кўнглида ҳам ўзгача жозиба кашф этганди. У ҳали ҳам гавжум кўчаларга, порлаб турган чироқларга, осмондаги тўлин ой ва сайёраларга ҳавас билан тикилади, тикилган сари чарчоғини унутади. Биргина у эмас, бирга келаётган дугоналари ҳам шундай хуш кайфиятда. Улар иккинчи сменани тугатишиб, уйга қайтишар, йўл-йўлакай бирбирларига ҳазил-мутоибалар қилиб, гурунглашиб келишарди. Фазилатнинг иш кунлари доимо ана шундай одди ва файзли ўтади.

Ш. УМАРХЎЖАЕВА.

ТАБИАТ ШАЙДОЛАРИ

Чирчиқда ҳар йили «Табиат куни»ни ўтказиш одат тусига кириб боряпти. Яқинда маданият ва истироҳат боғида ана шундай кўргазма уюштирилиб, унда саноат корхоналари, муассаса, соғлиқни сақлаш, халқ маорифи бўлими, шунингдек, ҳаваскор гулчилар, овчи ва балиқчилар иштирок этишди.

Кўргазмада турли хил гуллар, хўл мевалар, сайрайдиган қушлар, зотдор итлар намойиш этилди. Чирчиқ электрохимия комбинати вакилларининг етиштирган атир гуллари айниқса томошабинларга манзур бўлди. Комил Каримжонов, Николай Сапожниковларнинг ўстирган ҳилма-ҳил гуллари ҳам кўргазма ҳайъатининг юқори баҳосига сазовор бўлди.

О. ЛЕВАК.

АТОҚЛИ АДИБ

1969 йилнинг 19 сентябрида татар совет адабиётининг улкан намояндаси, насрчи, драматург ва адабиётшунос Юсуф Бўлатнинг туғилганига 60 йил тўлди.

Юсуф Бўлат биринчи «Бонг урилди» ҳикоясини 1929 йилда ёзиб, «Янги дунё» газетасида нашр эттирган. Орадан 40 йил ўтди. Ўз устида ишлаш, чуқур изланишлар, жаҳон адабиёти классикларини ўрганиш натижасида Юсуф аканинг ижоди ўсди, тараққий этди ва шаклланди. Таниқли совет ёзувчилари қаторига кўтарилди. Унинг ижоди кўпқирралидир. Ёзувчининг қаламига мансуб катта-катта прозаик мажмуалар, драматик асарлар, бадиий ва тарихий очерклар, публицистик мақолалар, бадиий таржималар ва адабиётшунослик соҳасидаги ишлари кўпдан татар совет адабиёти ҳазинасига салмоқли ҳисса бўлиб қўшилди.

Юсуф Бўлат татар миллий драматургиясининг асосчиларидан биридир. Унинг «Тўй давом этмоқда» (1936 й.), «Охирги кеча» (1938 й.), «Ишлаган тишлар» (1939 й.), «Мажбурий келин» (1964 й.) ва бошқа комедиялари томошабинларнинг севимли саҳна асарлари бўлиб қолган. Ёзувчининг халқ афсоналарида куйланган чиройли қиз Орзи ҳақидаги «Орзи қиз», халқнинг XIX аср ўрталарида яшаб ўтган афсонавий қаҳрамони Алим Азамат ўғли ҳақидаги «Алим» (1939 й.), «Денгиз тўлқинсиз бўлмас» (1940 й.) драмалари татар совет драматургиясининг олтин фондидан жой олдилар.

Юсуф Бўлат татар совет адабиётининг биринчи романини яратган ёзувчидир. У яратган «Алим» романининг биринчи қисми 1940-1941 йилларда Қримда нашр қилинган, «Совет адабиёти» журналида босилиб чиққан.

1962 йилда ёзувчи ўзининг иккинчи романи «Соф юраклар»ни нашр қилдиради. Асар воқеаси Ўзбекистондаги нефть конларидан бирида бўлиб ўтади.

Юсуф Бўлат ўзининг янги «Анифе» романида совет қишлоғининг ҳақиқий қиёфасини очиб, колхоз ва совхоз далаларида меҳнат қилиб мўл пахта ҳосили етиштираётган хотин-қизларимиз дунёқарашларини, психологик ички кечинмаларини ёрқин образлар воситасида очади.

Ёзувчи катта ҳажмдаги асарларни яратиш билан бирга кичик ҳикоялар ёзишни ҳам давом эттириб, ўқувчиларнинг катта ҳурматига сазовор бўлди. Энг муҳими шундаки, Юсуф Бўлат давр руҳини чуқур ҳис қилган ҳолда замондошларимиз қалбига йўл топади, ундаги нозик туйғуларга замон кўзгуси орқали боқади, уларни ҳозирги ҳаёт нури билан ёритади, ўз қаҳрамонларининг қалб уришини, юрак ҳаракатини давримизнинг ўсиш суръати билан қиёслайди. Қисқаси, ўз ҳикояларида ҳозирги давр руҳи, талаби билан инсоннинг энг нозик туйғулари орасидаги боғлиқликни, алоқани кўрсатади. Унинг «Гуллар байрами», «Отарсиз чўпон», «Мозор қочқоғи», «Тўфонда қолган қўйлар»ва бошқа ҳикоялари шулар жумласидандир.

Ёзувчи ижодида ҳажвий асарларнинг салмоғи каттадир. «Қўнғиз», «Кексалик балоси», «Якка-ю-ягона», «У ёқда ва бу томонда», «Телевизор олинглар» каби кўплаб юмористик ҳикоялар яратди.

Юсуф Бўлат татар адабиётида бадиий очерк жанрини яратган ва мукаммаллаштирган улкан адиблардан биридир. У маҳаллий матбуотда ўзининг мақолалари, лавҳалари билан 1926-1927 йилларданоқ қатнаша бошлади. Институтнинг кўп тиражли газетасига муҳаррирлик қилди. У 1932-1934 йилларда адабий-бадиий ва ижтимоий-сиёсий журнал «Совет адабиёти»да бош муҳаррир вазифасида ишлади. 1937-1941 йилларда радио комитетининг бош муҳаррири бўлди. Ҳозирги пайтда эса Ўзбекистон Коммунистлар партияси Марказий Комитетининг органи «Ленин байроғи» газетасида муҳаррир муовини бўлиб ишламоқда. Ёзувчининг публицистика соҳасидаги ижодида асосий ўринни Улуғ Ватан уруши давридаги совет аскарларининг ва партизанларининг ватанпарварлигини, қаҳрамонлигини акс эттирган тарихий очерклари эгаллайди. Ватан уруши бошланганининг иккинчи куниёқ Қрим обкомининг органи бўлган «Қизил Қрим» газетасида унинг «Нафрат» номли очерки босилади. У ўзининг бу асарида қаламини ҳар доим қурол билан алмаштиришга тайёр эканлигини айтиб, халқни фашист газандаларини тор-мор этиб она-Ватанни озод қилишга чақиради. Уруш вақтида ёзган очерклари Бутуниттифоқ радио эшиттиришлар редакциясидан тез-тез ўқилиб турди. Айрим варақалар шаклида босилиб Ватанимизнинг фашистлар оккупациясида қолган территорияларида тарқатилди.

Юсуф Бўлатнинг урушдан кейин ижод қилган «Майре-Югославия партизани», «Темир ирода», «Партия билети», «Нури, сен қаердасан», «Йигит жанг майдонида синалади», «Буни ҳеч ким унутмаслиги керак», «Сақланиб қолдирилган ҳаёт», «Ўз ўғли мозори ёнида ота» ва бошқа очерклари ўқувчилар томонидан мароқ билан ўқилмоқда. Унинг очерклари асосида Улуғ Ватан урушининг жуда кўп қаҳрамонларининг номлари маълум бўлди, жуда кўп ошна-оғайнилар, қариндошлар бир-бирларини топдилар. Шунинг учун ҳам Юсуф Бўлатни татар адабиётининг Смирнови деб аташади. Унинг Ўзбекистон пахтакорларининг ҳаётини акс эттирган бадиий очерклари ҳам кўп. «Анифе», «Райком секретари», «Гулнора», «Пахтакор қиз» шулар жумласидандир.

Ёзувчи Юсуф Бўлат татар совет адабиётининг классиклари Умер Ипчи, Бекир Чобанзода ижодини, татар шоирларидан Осмон Амит, Мақсуд Сулаймон, Ризо Халид мажмуаларини ва ёзувчи Раим Тинчеровнинг ҳикояларини танқидий кўз билан анализ қилиб оқилона мақолалар ёзган. Унинг бошқа муаллифлар билан ҳамкорликда яратган дарсликлари урушдан олдинги вақтда татар ўрта мактабларида фойдаланилган. Бу йил эса «Ўқитувчи» нашриёти III—IV синфлар учун унинг яна икки дарслигини нашр этди.

Юсуф Бўлат халқ оғзаки ижодиётини тўплаш, уларни қайта ишлаб нашр эттириш соҳасида ҳам катта муваффақиятларга эришган ёзувчиларимиздан биридир. У халқ оғзаки ижодига бағишланган жуда кўп илмий асарлар ёзди. Улардан «Халқ қўшиқларининг лирикаси», «Тарихий воқеалар ва уларнинг халқ афсоналарида акс эттирилиши», «Татар халқ қўшиқлари» ва «Татар халқ эртаклари» қабилари китоб шаклида босиб чиқарилган.

Юсуф Бўлат бадиий таржима соҳасида ҳам кўп ишлаган ёзувчилардан биридир. Татар тилига таржима қилинган А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, И. С. Тургенев, А. Фадеевларнинг жуда кўп прозаик асарлари ёзувчининг қаламига мансубдир.

Ёзувчининг ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳақида гапирар эканмиз, кекса коммунист Юсуф Бўлатнинг ёш ёзувчилар, адиблар билан олиб борган самарали ишларини айтмай ўтиш мумкин эмас. Ўзининг бутун ҳаётини редакция ва нашриётларда ишлаш билан ўтказган адиб, жуда кўп ёш талантларни мустақил ҳаёт йўлига, адабий ижод майдонига бошлади.

Б. МАМБЕТ.

БАДИИЙ ҚЎЛЁЗМА ВА КИТОБАТ САНЪАТИ

Темурийлар даври санъатини ўрганишга бағишланган халқаро конгрессга

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Фан, Маданият ва Маориф бўлими (ЮНЕСКО) ташкил қилаётган Темурийлар даври санъатини ўрганишга бағишланган халқаро анжуманда «Темурийлар даврида бадиий қўлёзма ва ҳуснихат санъати» мавзуйи асосий масалалардан бири қилиб кун тартибига қўйилди. Мазкур мавзу бўйича Ўзбекистон ССР делегациясининг аъзоси, профессор Ҳ. Сулаймонов доклад қилади. Бу борада Озарбайжон ССР, Англия, Туркия, Эрон делегацияларининг қўшимча докладлари тингланади.

Яқин ва Ўрта Шарқ халқлари тарихида **Темурийлар даврида** санъатнинг кўп соҳалари қаторида **бадиий қўлёзма ва китобат санъати** ҳам юксак босқичга кўтарилди. Тўғри, қўлёзмаларни кўчириш — китобат қилиш касби қадим замонлардан бери давом этиб келарди. Лекин, кўчирилаётган қўлёзма, тайёрланаётган китоб ўзининг шакли, безаклари билан китобхонга манзур бўлиши, унинг дид ва талабларига тўла жавоб бериши, яъни эстетик завқ бағишлаши билан XIV-XVI асрлар— темурийлар даври китоблари алоҳида ажралиб туради. Асар кўчириш ва китоб тайёрлаш санъатнинг нафис бир соҳасига айланган эди бу даврда. Бу нафис санъат моҳир санъаткорларни-хаттотларни, мусаввирларни, лаввоҳларни, саҳҳофларни етиштирдики, уларнинг қўли билан яратилган бадиий қўлёзма китоблар нодир санъат асарлари бўлиб қолган. Ниҳоят, бу қўлёзмалар Шарқ халқлари, шу жумладан Ўрта Осиё халқларининг жаҳон маданияти тараққиётига ўз ҳиссаларини қўшганликларини кўрсатувчи табаррук ҳужжатлар ҳисобланади.

Темурийлар даврида кўчирилган бир қанча бадиий қўлёзмалар Совет Иттифоқининг шарқшунослик фондларида ҳам сақланмоқда. Жумладан, Тошкентдаги Абу Райҳон Беруний номли шарқшунослик институтида ҳам Темурийлар даврида кўчирилган тарих, адабиёт, география, табобат, астрономия, математика ва бошқа фанларга доир мўътабар қўлёзмалар сақланмоқда. Институт фондида XVI асрда кўчирилган 190 та, XV асрда кўчирилган 270 та нодир бадиий қўлёзма китоб бор.

XIV—XVI асрларда Яқин ва Ўрта Шарқнинг Самарқанд, Ҳирот, Шероз, Табриз, Ардабил, Деҳли каби шаҳарларида бадиий қўлёзма китоблар тайёрлашнинг ўзига хос муҳити, бошқача қилиб айтганда, турли мактаблари пайдо бўлди. Бу мактаблар, қўлёзмани китобат қилишда хатнинг услуби, миниатюраларнинг тасвири, муқованинг безатилиши ва бошқа томонлари билан бир-биридан қисман ажралиб турар эди.

Китобат санъатида нафис китоб яратиш жуда оғир, мураккаб ва масъулиятли жараён бўлиб, бир неча моҳир санъаткорларнинг ҳамкорлигидаги фаолияти ва малакаси туфайли амалга ошар эди. Бу процессда қоғозрез (қоғоз тайёрловчи), хаттот (асарни қорадан оққа кўчирувчи), мусаввир —рассом (қўлёзмани миниатюралар билан безатувчи), лаввоҳ (қўлёзмага олтин ва кумуш сувларидан зарварақлар, унвонлар, жадваллар, лавҳалар ишловчи) ва, ниҳоят, саҳҳоф (муқовачи) иштирок этади., Бу ишда бош ва асосий ролни хаттот бажаради.

Хаттот кўчириладиган асарнинг ҳажми, характери ва бўлажак китоб саҳифаларининг шаклига қараб қоғозрезга қоғоз буюртирган. Шуни ҳам айтиш керакки, Яқин ва Ўрта Шарқда ўрта асрлардан бошлаб рассом ва хаттотлар асосан энг сифатли қоғоз материалдан фойдаланганлар (Ўрта Осиёда қоғоз 750-йиллардан бошлаб Самарқандда ишлаб чиқарила бошланди).

XIV—XVI асрларда қўлёзмаларга ишлатилган қоғозлар Хуросон, Эрон, Ироқ (Бағдод), Ҳиндистонда қоғозрез — ҳунармандлар томонидан ишланган олий нав қоғозлардан иборат. Ўша даврларда қоғозлар ишланадиган жойи, ишлатиладиган материали ва сифатига қараб турли номлар билан аталар эди. Масалан: самарқандий, бухорий, фистоқий, сурмойи, ҳаририй, ҳиндий ва бошқалар.

Ўрта Осиёда Самарқанд ва Бухоро усталари қоғоз ишлашда жуда катта шуҳрат қозонган эдилар. Уларнинг қоғозлари бошқа жойларникига қараганда пишиқ ва силлиқ бўлар эди. Ипак ва ярим ипакдан тайёрланган қоғозга ундан қилинган суюқ атала билан оҳар берилар ва сояда қуритилар эди. Қайта-қайта оҳарланган қоғоз силлиқ бўлар ва ялтирар эди. Қоғозрез усталик билан қоғозга ёки ҳошиясига ранг берар эди. Бу ранглар асрлар давомида айнимай, бизнинг замонамизгача сақланиб қолган.

XVI асрда Самарқанд қоғозига ёзилган қўлёзмаларнинг варағини ёруққа тутиб қаралса, унинг ичида оқ ҳалқасимон белги кўринади. Бу белги XVI аср бошларида яшаган самарқандлик машҳур қоғоз устаси — Мир Иброҳимнинг муҳридир. Ана шундай муҳрли қоғозлар яқин-яқинларгача «мир Иброҳимий» қоғози деб аталган.

Сиёҳлар ҳам кўпинча хаттотнинг ўзи томонидан тайёрланган. Турли рангдаги сиёҳлар тайёрлашда ҳилма-хил моддалар маълум рецепт асосида ишлатилар эди. Сиёҳга гулоб ёки анбар қўшилганда китоб саҳифаларидан ҳушбўй ҳид келиб турарди. Хаттотлар асосан қора рангдаги сиёҳдан фойдаланганлар, бошқа рангдаги сиёҳлар жуда кам ишлатилган.

Хаттотларнинг ёзув услуби ҳақида гапирар эканмиз, аввало, араб ёзувининг шаклий ва бадиий кўриниши ҳақида икки оғиз сўз айтишга тўғри келади. Яқин ва Ўрта Шарқ халқлари 8 асрдан бошлаб араб ёзувини қўллай бошладилар. Араб ёзувининг график асослари бир хил бўлишига қарамай, ҳарфлар шаклий жиҳатдан турли услубларда тараққий этган. Бу ҳол араб ҳарфларига ҳусн киритиш ва уларни тобора гўзаллаштиришга олиб келган. Натижада араб ёзувининг 36 услуби пайдо бўлган. Араб ёзувнинг гўзаллигига алоҳида эътибор бериш натижасида у, маъно ташиш билан бирга, кишиларга эстетик завқ берувчи санъат асарига ҳам айланган эди. Бу хат санъати эса қадим замонлардан Шарқда ҳуснихат номи билан шуҳрат топган.

XV аср бошларигача қўлёзмаларнинг асосий тексти «насх хати» билан ёзилар эди. XV асрдан эътиборан эса машҳур Озарбайжон хаттоти Мир Али Табризий (1330—1404) кашф этган янги хат услуби — настаъликни қўллай бошладилар. Бу услуб «хатти куфий», хатти «шикаста», «насх» ва бошқа услубдаги хатларни сиқиб чиқарди. «Настаълиқ» услуби «котиблар қибласи», «Хаттотлар султони» деб ном олган буюк хаттот Султон Али Машҳадий (1432—1520) бошлиқ Ҳирот хаттотлари фаолияти билан янада юксак босқичга кўтарилди ва Шарқ мамлакатларига кенг тарқалди, у асосий ва етакчи хат услуби бўлиб қолди.

— XVI асрларда қўлёзмаларга сарлавҳаси ва боблар номи «кўфий», «сулс», «риқъа», «насх» хатларида рангли сиёҳлар билан ёзилар эди. Айрим қўлёзмаларда сарлавҳа ёҳуд боблар олтин ва кумуш сувлари юритилиб, ҳар хил товланиб турувчи ранглар билан ёзилган. Бу хилдаги қўлёзмалар XV—XVI асрлардан бизнинг давримизга кўплаб етиб келган.

Хаттот асар текстини кўчириб бўлгандан кейин агар мазкур асарга миниатюралар ишлаш лозим бўлса, мусаввир (миниатюрачи)га ўрин қолдирар эди. Энди мусаввир қўлёзмасининг белгиланган саҳифаларига расм ишлайди. XV — XVI асрларда қўлёзмаларга миниатюралар ишлаш санъати катта муваффақиятларга эришди. Бу даврда Камолиддин Беҳзод, Мирак Наққош, Қосим Али, Маҳмуд Музаҳҳиб, Шоҳ Музаффар каби истеъдодли рассомлар етишди.

Фирдавсий, Низомий, Хисрав Деҳлавий, Саъдий, Лутфий, Жомий, Навоий, Бобир каби зўр санъаткорларнинг асарларига ишланган миниатюралар бизгача етиб келган.

Темурийлар даврида қўлёзмаларга миниатюралар ишлашда, умуман тасвирий санъатда донг чиқарган рассомлардан бири Камолиддин Беҳзод эди. Беҳзод Шарқда «Монийи соний» (Иккинчи моний. Моний — Шарқнинг қадимий машҳур рассоми) ва Ғарбда «Шарқ Рафаэли» деб ном олган эди. Беҳзоднинг маҳоратига Навоий, Бобир каби буюк шахслар юқори баҳо берганлар. Беҳзод Алишер Навоий, Шайх Саъдий, Хисрав Деҳлавий, Шарафиддин Али Яздий ва бошқа муаллифларнинг асарларини миниатюралар билан безаган. Беҳзод чизган расмларнинг асл нусхалари, яъни миниатюрали қўлёзмалар Америка, Европа, Осиё ва Африкадаги кутубхона ва музейларда сақланмоқда.

СССРда Салтиков-Щедрин номли Ленинград Давлат кутубхонасида икки нусхада сақланаётган Хисрав Деҳлавийнинг «Лайли ва Мажнун» достонини Беҳзод миниатюралар билан безаган. Қўлёзмадаги расмлардан энг машҳури «Лайли билан Мажнуннинг учрашуви» деб аталади.

Рассом санъати ҳақида гапирар эканмиз, шу билан бирга ўша рассомнинг ўзи ишлатадиган бўёқлар, ҳар хил суюқ ва қуюқ кимёвий моддалар ва материалларни ўзи тайёрловчи моҳир уста, кимёгар эканлигини ҳам алоҳида таъкидлаб ўтмоқ лозим. Ишлатиладиган бўёқлар, моддалар ўзига хос маълум рецепт ва қатъий қоида асосида тайёрланар эди. Хуллас, рассом ўз бадиий санъатини юзага чиқаришда фойдаланадиган барча материаллар (турли бўёқлар ва бошқа моддалар)ни тайёрлаш технологиясини бошдан оёқ пухта эгаллаган билимдон бўлар эди.

Нафис китоб яратиш жараёнида хаттот ва мусаввирдан кейин қўлёзма **лаввоҳ қўлига** ўтади. Лаввоҳни «музаҳҳиб» деб ҳам атар эдилар. Лаввоҳ қўлёзманинг саҳифаларига олтин суви берар ҳамда дастлабки ва бошқа саҳифаларни нақшлар, гуллар билан безатар эди. Шу билан бирга лаввоҳ қўлёзманинг ҳар бир саҳифасидаги текстга махсус жадвал — турли рангдаги қатор, тик параллель чизиқлар тортар эди. Текст учун чизилган бундай жадваллар кўпинча олтин ва кумуш сувидан ишланарди. Лаввоҳ айрим ҳолларда жадвални ўзи чизмай бу соҳанинг махсус мутахассиси — жадвалкашга топширар экан.

Сақланиб қолган нафис китобларга назар ташлар эканмиз, лаввоҳ одатда қўлёзманинг бошланишига (биринчи варақнинг орқа томони ва иккинчи варақнинг олд томонига яхлит) соф олтин суви билан фронтисписс — қўшзарварақ ишлаган. XV—XVI асрларда Алишер Навоийнинг бир неча қўлёзмаларига фронтиспислар ишланган. 1465 йилда кўчирилган ва ҳозирда Ленинград Давлат кутубхонасида сақланаётган Навоийнинг «Илк девон»ига соф олтиндан ишланган фронтисписс бу соҳанинг классик намунаси ҳисобланади.

Лаввоҳ қўлёзмада асар бошланишига рангба-ранг бўёқлардан иборат зарҳал унвон чизган. Унвон ўртасига ўша асарнинг номи «сулс» ёки «кўфий»» хати билан ёзилган. Айрим қўлёзмалар бир неча асардан иборат бўлса ҳар бир асар бошига алоҳида-алоҳида унвон ишланган. Масалан, Навоийнинг барча асарлари киритилган куллиётларда шу ҳолни кўрамиз: ҳар бир мустақил асар унвон билан бошланади.

Лаввоҳ қўлёзмадаги миниатюраларнинг сифати бузилмаслиги учун миниатюра ишланган саҳифа билан кейинги саҳифа орасига махсус юпқа оқ варақ жойлаштирган. Миниатюрадаги бўёқларнинг ёпишиб қолмаслиги учун эса ўша қўйилган оқ варақнинг расмга қараган бир томонига олтин суви бериб зарҳаллаган.

Қўлёзманинг ҳошияларини бўёқлар, гуллар, нақшлар билан безаш ҳам лаввоҳнинг зиммасида бўлган. Сақланиб қолган кўп китоблар саҳифасидаги жадвалдан ташқари қисм-ҳошияга новвотранг бўёқ берилган. Айрим ҳолларда ҳошияга олтин суви чочилган. Ҳошиясига ўсимликлар, ҳайвонларнинг расмлари туширилган, баъзан кичик-кичик воқеабанд расмлар чизилган мўътабар қўлёзмалар ҳам бизгача етиб келган. Бундай қўлёзмаларнинг ажойиб бир намунаси — ҳошиясига ўсимликлар ва ҳайвонларнинг расмлари олтин суви билан чизилган Низомий Ганжавий «Хамса»сининг бир нусхасидир. Бу нусха шоҳ Таҳмосиб учун Табриз шаҳрида 1539—1543 йилларда кўчирилган ва безатилган. Қўлёзма Лондонда Британия музейида сақланади.

Ниҳоят, қўлёзма асар лаввоҳдан сўнг саҳҳоф (муқовачи) қўлига ўтади. Маълумки, Яқин ва Ўрта Шарқда то XV асрга қадар диннинг таъсири туфайли муқова санъатининг усталари муқовага қимматбаҳо моддалар ишлатмас, гуллар ва нақшлар билан безатмас эдилар.

XV асрга келиб эса муқова санъатида янгидан-янги усуллар пайдо бўлди. Бу соҳада Ҳирот саройи кутубхонаси томонидан таклиф қилинган Озарбайжон усталари катта роль ўйнадилар. Жумладан, Бойсунқўр Мирзонинг саройи кутубхонасига қўлёзма безовчи қатор мутахассислар билан бирга Табриз шаҳридан муқовага босма зарҳал нақш бериш ишининг ихтирочиси Қавомиддин Табризий ҳам таклиф этилганди. Темурийлар Ҳиротда жуда бой саройи кутубхонаси ташкил қилиб, бу ерга бадиий қўлёзма ва муқова санъатининг энг машҳур усталарини тўплаган эдилар.

Агар XV асргача қилинган муқовалар жуда соддалиги (олтин мутлақо ишлатилмас эди) билан фарқ қилса, XV асрдан Ҳиротда Бойсункур Мирзо ва Султон Хусайн Бойқаро даврларида муқова иши тамомила янги методларни қўллаш билан такомиллашди. Бу даврда китобларнинг ички қисми миниатюралар, нақшлар, жадваллар билан қандай безатилса устидаги муқова безаклари ҳам улардан қолишмас эди. Шуниси ажойибки, бу даврда муқованинг устига солинган расмлар кўпинча тилла билан ишланган.

Алишер Навоийнинг 1522—1526 йилларда Эрон Озарбайжонининг Қизилоғоч шаҳрида кўчирилган, шоирнинг 17 асари киритилган бир куллиёти Ленинград Давлат кутубхонасида мавжуд. Шу куллиётнинг муқовасини ўша давр муқова санъатининг энг олий намунаси деса бўлади. Чармдан қилинган муқованинг усти ва ички қисми соф тилла билан босма нақшланган. Нақш ўртасида дарахтда маймун ва турли қушлар бор... Бу ноёб санъат асари бўлган муқова уста саҳҳоф Муҳаммад Замон Табризийнинг ишидир.

Бадиий ҳунармандчилик соҳасидаги кўп асрлик тажрибалар: турли-туман бўёқлар, сиёҳлар, турли аралашмалар, моддалар, қоғоз, картон, чарм ва қатор ёрдамчи материаллар устида олиб борилган доимий назарий ва амалий кузатишлар асосида қоғозрезлик, хаттотлик, рассомлик, лаввоҳлик, муқовасозлик санъатларининг қонун-қоидалари ва иш технологиясига бағишланган қатор илмий-асарлар — **рисолалар** яратилди.

Бадиий ҳунар-санъат ҳақидаги барча илмий рисолалар ҳар бир санъат аҳлининг улуғ намояндалари томонидан ёзилган. Жумладан, хаттотлик санъатининг асосий материаллари, уларга муносабат, настаълиқ хат услубининг қонун-қоидалари тўғрисида Султон Али Машҳадий тарафидан 1514 йилда ёзилган «Рисолаи хат» асари бутун Шарқ хаттотлари ўртасида маълум ва машҳурдир. Машҳур хаттот Мир Али Ҳиравий (1544 йилда ўлган) хаттотнинг асосий қуроли қамиш қаламни тайёрлаш, қоғознинг ранги ва навълари, қоғозни оҳарлаш, сиёҳнинг хиллари ва шу каби масалалар ҳақида «Метод ул-хутут» (Хат қоидалари) рисоласини ёзган XVI асрда Ҳиротда яшаган шоир ва хаттот Мажнун Чапнависнинг «Расм ул-хат» (Хат қоидалари) асари хаттот ишлатадиган материалларнинг сифати ва уларнинг узоқ вақт сақланиши, хаттот ишлайдиган хонанинг йилнинг турли фаслларига мувофиқ қулай ёритилиши каби масалаларга бағишланади.

Қўлёзмани безашда лаввоҳ ва рассом ишлатадиган олтин ва кумуш сувларини турли хил бўёқлари, қоғозрез ва муқовасозга керак бўладиган барча материалларни тайёрлаш ва улардан нодир санъат асари бунёд этиш хусусида ҳам ўрта асрлардан замонамизга қимматбаҳо илмий рисолалар етиб келган.

Узоқ ўтмишдан бизга мерос бўлиб қолган, аждодларимизнинг ўткир зеҳни, юксак диди ва моҳир қўллари билан яратилган бадиий қўлёзма — нафис китоблар замонамизда кишиларга эстетик завқ, ҳузур бағишловчи санъат жавоҳирларидир. Бу ноёб санъат асарлари совет кишиларининг коммунистик жамият қуриш учун олиб бораётган фидокорона меҳнатларида илҳомбахш руҳий озуқалардан бўлиб хизмат қилади.

Муҳаммаджон ҲАКИМОВ,
А. Навоий номли Адабиёт музейининг катта илмий ходими, филология фанлари кандидати.

XVI аср бошида Навоий ғазалларига ишланган миниатюралардан намуна.

Бадиий настаълиқ хатидан намуна. XVI аср бошида кўчирилган.

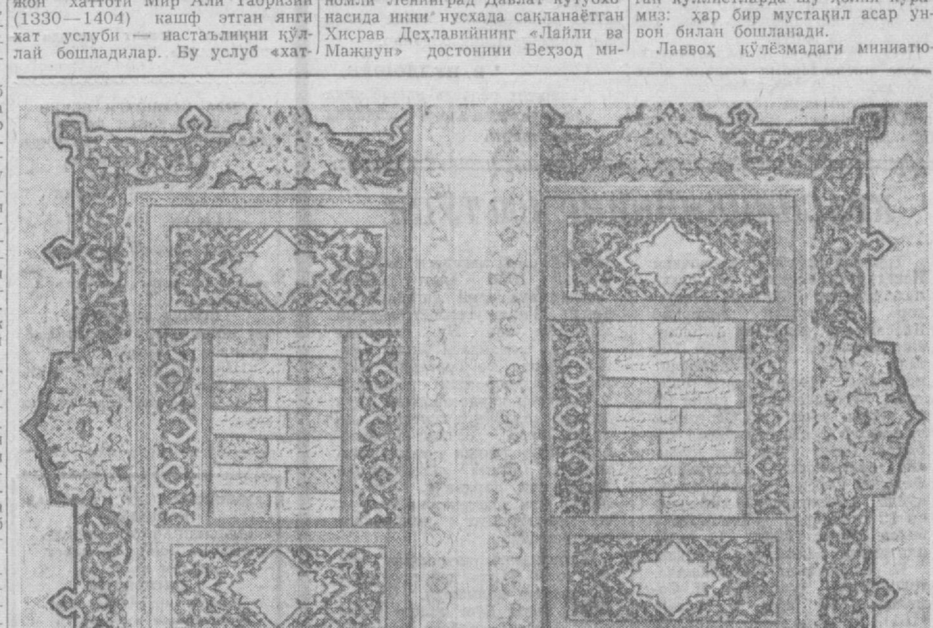

1465-1466 йилларда Алишер Навоийнинг илк девонига ишланган қўшзарварақ (Ленинград Давлат кутубхонасида сақланади).

Республика бўйлаб

«ЎЗБЕКИСТОН» МАШИНАЛАРИ ҲИНДИСТОНГА ЮБОРИЛМОҚДА

«Ташсельмаш» заводининг машинасозлари Ҳиндистондаги давлат пахтачилик хўжаликларининг заказини бажардилар. Тўрт қаторли пахта терадиган «Ўзбекистон» маркали машиналарнинг биринчи туркуми ана шу хўжаликларга юборилади.

Тошкент заводининг ғоят унумли ишлайдиган машиналари кўпгина чет мамлакатларнинг пахтакорларига манзур бўлиб қолди. Яқинда Кубага 270 машина юборилди. Ўзбекистоннинг «зангори кема»лари бу йилги пахта ҳосилини йиғиштириб олишда Болгария деҳқонларига ҳам ёрдам беради. Болгарияга 252 агрегат юборилди.

КОСОН ҚИЗЛАРИ АГРЕГАТЛАРНИ БОШҚАРМОҚДАЛАР

КОСОН, (Қашқадарё области). Қашқадарё областидаги «Косон» совхозининг қизлари «зангори кема»ларни далаларга олиб чиқишди. Зулайҳо Муродова, Муаззам Раҳматуллаева, Гуламон Зоировалар бу машиналарни бошқармоқдалар. Тўрт қаторли «Ўзбекистон» маркали энг яхши машиналарда дастлабки бир неча тонна пахта бункерлардан тўкилди.

Қашқадарё областидаги энг йирик «Косон» совхозининг механизаторлари бу йил машиналарда 4.600 тонна, яъни ҳосилнинг учдан икки қисмини териб олишга аҳд қилдилар.

К. ИБРОҲИМОВ СИРДАРЁНИНГ ЭНГ ЯХШИ ТРАКТОРЧИСИ

ПАХТАОРОЛ (Сирдарё области), Сирдарё областидаги колхоз ва совхозларда ер ҳайдовчи тракторчиларнинг мусобақалари тамом бўлди. «Қизилқум» совхозининг тракторчиси К. Иброҳимов биринчи ўринни эгаллади ва республика мусобақаларида қатнашиш ҳуқуқини олишга сазовор бўлди. Иброҳимов етти йил муқаддам Ильичевскдаги механизация билим юртини тамомлаб чиққан эди. Ўша вақтдан буён К. Иброҳимов машинада ишлаб келаяпти. У жуда яхши тракторчи, комбайнчи, ремонтчидир.

ИККИ ҲАФТАЛИК САНЪАТ БАЙРАМИ

Андижон областининг шаҳарлари, қишлоқлари ва ишчи посёлкаларида икки ҳафталик санъат байрами ўтказилди. Бу байрам Охунбобоев номли область музикали драма ва комедия театрининг эллик йиллигига бағишланди. «Бу воқеа даҳшатли 1919 йилда бошланган эди» деган томошалар театр коллективи босиб ўтган йўлларни акс эттирди. Бу томошаларда театрнинг биринчи моҳир санъаткорлари, СССР Халқ артистларидан Тамарахоним ва Лутфихоним Саримсоқова, Ўзбекистон ССР халқ артистлари Машраб Юнусов, Карим Хонкелдиев, Аббос Бакиров, шунингдек областдаги икки халқ театри — Ленин ва Москва районларидаги халқ театрларининг актёрлари, «Савай» совхозининг «Қирқ қиз» ансамбли қатнашди.

150 та ижодий учрашув ва концертлар ўтказилди. Бу концертларни 200 мингдан ортиқ киши томоша қилди.

БИРИНЧИ ЙЎЛЛАНМАЛАР КОЛХОЗ ВЕТЕРАНЛАРИГА

САМАРҚАНД. Хушманзарали Пайшанба қишлоғида колхозлараро дам олиш уйи очилди. Биринчи йўлланмалар Каттақўрғон районидаги колхозларнинг ветеранларига берилди.

(ЎзТАГ).

МАМЛАКАТЛАР ВА КИТЪАЛАРДА

МАЪЛУМОТЛАР МАҚОЛАЛАР ВОҚЕАЛАР

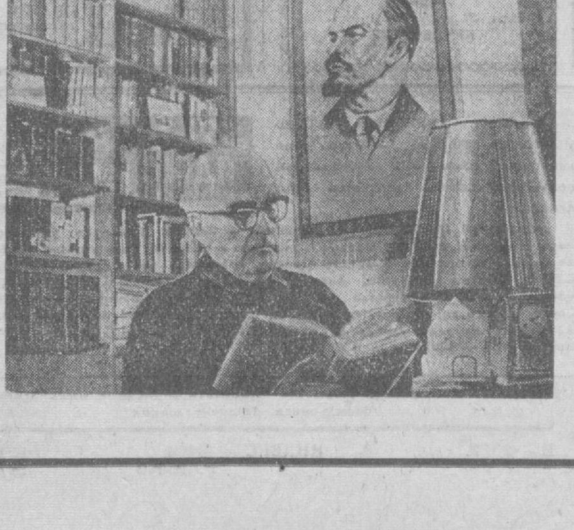

ПРОФЕССОР Альберт Шрайнер Германия Демократик Республикасида таниқли олимлардан ҳисобланади. Машҳур тарихчи В. И. Ленинни кўришга ва у билан суҳбатлашишга муяссар бўлган.

Суратда: профессор А. Шрайнер ўз кутубхонасида.

АДН—ТАСС фотоси.

ИШЧИЛАР РАЙОНИДА МИТИНГ

ДЕҲЛИ. (ТАСС). Ҳиндистон пойтахтидаги ишчилар истиқомат қиладиган районлардан бири Пахар Ганжа аҳолиси В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланган митинг ўтказди.

Маданий алоқаларни ривожлантириш Ҳиндистон-Совет жамияти район бўлимининг ташаббуси билан ташкил қилинган митингга ишчилар, хизматчилар, ўқувчилар ва зиёлиларнинг вакиллари йиғилишди. Митингда сўзга чиққан Ҳиндистон-Совет маданий алоқалар Деҳли жамиятининг вице-Президенти Жанг Баҳадур Сингх бундай деди: «Ленин қалбларимизда яшамоқда, Ленин ғоялари муваффақият билан амалга оширилмоқда. Улуғ Ленин кўрсатиб берган йўлдан комил ишонч билан олға бораётган Совет Иттифоқи ҳаётнинг ҳамма соҳаларида эришган катта муваффақиятлар бунинг ёрқин далилидир».

ШВЕЦИЯ КОММУНИСТЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ

СТОКГОЛЬМ. (ТАСС). Бу ерда сўл партия-Швеция коммунистларининг XXII съезди очилди. Съезд ишида 250 дан ошиқ делегат ва меҳмон қатнашмоқда. Шунингдек съездда бир қанча коммунистик ва ишчи партияларнинг делегациялари ҳозир бўлди. КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат, «Известия» газетасининг бош редактори Л. Н. Толкунов КПСС делегациясига бошчилик қилмоқда.

ИОРДАНИЯ-СОВЕТ ДЎСТЛИГИ ЖАМИЯТИ

АММОН. Иордания-Совет дўстлиги жамиятини тузиш бўйича таъсис комиссиясининг мажлисида янги жамиятнинг правлениеси сайланди. Сенатор, Иорданиянинг СССРдаги собиқ элчиси доктор Жамил Тутунжи правление раиси қилиб сайланди.

Комиссия мажлисида эълон қилинганидек, Иордания-Совет дўстлиги жамияти Иордания ҳалқи билан Совет Иттифоқи халқлари ўртасида ижтимоий ва маданий ҳаётнинг турли соҳаларида ҳамкорлик ва ҳамжиҳатликни ривожлантиришни ўз олдига мақсад қилиб қўяди.

(ТАСС).

ҚУРОЛЛИ ИҒВОГАРЛИКЛАР ТЎХТАТИЛСИН!

Тинчликни ҳимоя қилиш Совет Комитети баёнот берди. Бу баёнотда Исроил ҳарбийларининг агрессия ва вандализм ҳаракатлари қатъий қораланади ва Исроилнинг барча қўшинлари араб ерларидан ҳеч кечиктирмай олиб чиқиб кетилиши талаб қилинади.

Баёнотда айтиладики, Совет жамоатчилиги 21 сентябрни босиб олинган араб территориялари халқлари билан бирдамлик куни сифатида нишонлаш тўғрисида жаҳон тинчлик кенгашининг даъватини қўллаб-қувватлайди ва Исроил агрессияси оқибатларини тугатиш учун араб халқлари олиб бораётган одилона кураш билан ўзининг тўла бирдам эканлигини яна бир бор таъкидлайди.

(ТАСС).

Янги факультетлар

Маданий-оқартув билим юртлари ҳақида гап кетса, кутубхоначилар, клуб ходимлари, халқ театрлари бадиий раҳбарларини тайёрлаб чиқарувчи ўчоқлар кўз олдимизга келади. Тошкент маданий-оқартув техникумини ҳам ҳар йили кўплаб ёш мутахассис кадрлар битириб, ижодий меҳнатга йўлланма олмоқдалар.

Янги ўқув йилидан бошлаб бу ерда яна бир қатор ихтисослик бўйича машғулотлар олиб борилмоқда.

Иш юритувчи кадрлар тайёрловчи факультетга кўпгина йигит-қиз қабул қилинди. Шу ихтисосликни эгаллаган ёш мутахассислар турли маданий-оқартув муассасаларида кадрлар бўлими бошлиқлари, секретарь-машинистка, иш юритувчилар бўлиб ишлайдилар.

Бадиий факультетда ҳам биринчи сентябрдан машғулотлар бошлаб юборилди. Бу янги факультет маданий-оқартув муассасаларини малакали кадрлар билан таъминлайди.

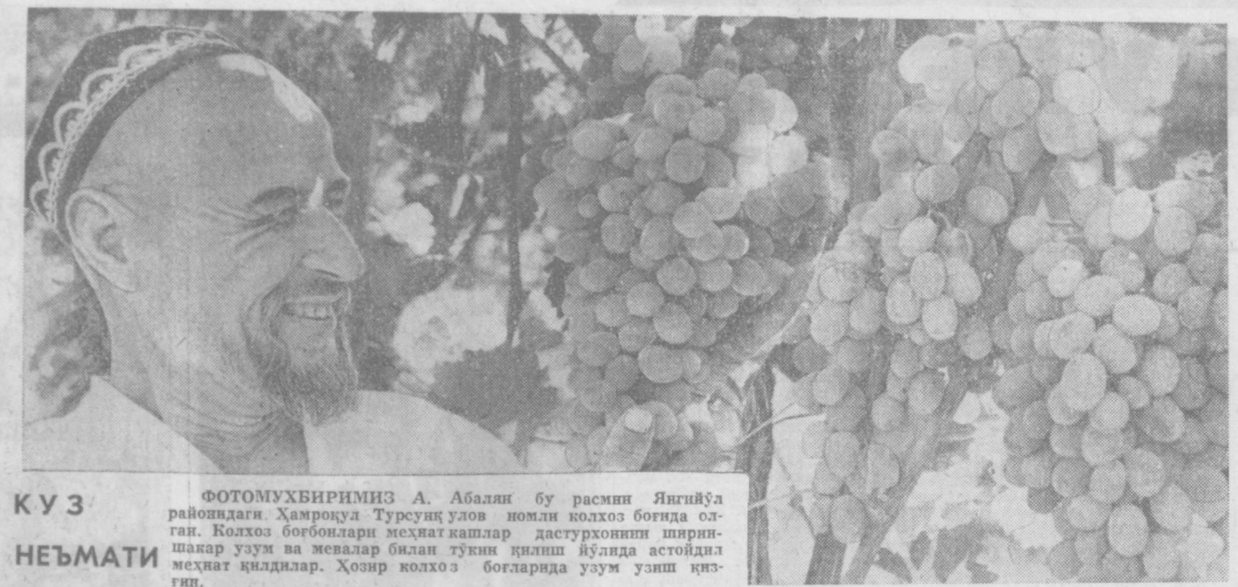

КУЗ НЕЪМАТИ

ФОТОМУХБИРИМИЗ А. Абалян бу расмни Янгийўл районидаги Ҳамроқул Турсунқулов номли колхоз боғида олган. Колхоз боғбонлари меҳнаткашлар дастурхонини ширин-шакар узум ва мевалар билан тўкин қилиш йўлида астойдил меҳнат қилдилар. Ҳозир колхоз боғларида узум узиш қизғин.

ТЕЗРОҚ ОБУНА БЎЛИНГ

МАТБУОТ — ОММАГА

Сентябрь ойидан бошлаб ҳамма ерда 1970 йил газета ва журналларига обуна қилиш бошланди. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати большевистик матбуот тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилиб келмоқда. Газета ва журналлар тиражининг узлуксиз равишда кўпайиб бораётганлиги, уларнинг янги-янги хиллари нашр этилаётганлиги ана шу ғамхўрликнинг ёрқин тимсолидир.

Тошкент областида ҳам обуначиларнинг сони кўпайиб бормоқда. Ҳозирги кунда обуна йўли билан 1090 минг газета ва журнал тарқатилмоқда. Бундан ташқари, «Союзпечать»нинг 115 киоскаси ва магазинлари, 225 қишлоқ алоқа бўлимлари орқали 180 минг нусха марказий, республика ва область ҳамда чет эл нашрлари тарқатилади.

Областимизда ҳар минг кишига 865 нусхадаги вақтли матбуот тўғри келади.

Матбуотнинг кенг тарқалиши жиҳатдан Янгиобод шаҳри биринчи ўринда туради. Бу ерда ҳар минг киши 1454 нусха. Олмалиқда эса ҳар минг киши 1358, Янгийўлда 1336 нусха газета ва журнал олади.

Қишлоқ районлари орасида Ўрта Чирчиқда матбуотнинг тарқалиши, айниқса, яхши йўлга қўйилган. Бу районда ҳар минг киши 1062 нусха газета ва журнал ўқийди.

Дарҳақиқат, газета ва журналларнинг тиражи жуда тез кўпайиб бормоқда. Эндиликда фақат алоқачиларнинг кучи билангина матбуотга обуна бўлишни ўтказиш мумкин бўлмай қолди. Бу ишга коммунистлар, комсомоллар, саноат корхоналари, колхоз ва совхозлар, ишлаб чиқариш илғорлари, зиёлиларни ҳам кенг жалб этиш керак. Ана шунда ҳар бир оилага газета ва журнал етиб боради.

Обунани ўтказишга жамоатчи пенсионер-активлар катта ёрдам беришлари зарур. Областимизда 6500 матбуот тарқатувчи бор. Уларнинг кўпчилиги қишлоқ хўжалиги мутахассислари, саноат ва транспорт корхоналари инженер-техник ходимларидирлар. Ҳозирги кунда 600 пункт, шулардан 360 қишлоқ пункти обуна ишларига киришди. Партия ташкилотлари уларга конкрет раҳбарлик қилишлари зарур.

Матбуот тарқатувчи фақатгина обуна қилувчи кишигина эмас, у биринчи навбатда идеология фронтининг актив жангчиси, тарғиботчи ҳамдир. Улар аҳолининг матбуотга бўлган эҳтиёжини тўла қондириш учун курашишлари керак. Кимнинг қандай газета ва журналларни ёқтиришини, севишини билиш учун матбуот тарқатувчилар газета ва журналлар каталогларини пухта билиб олишлари, шунингдек, улар асосий оммавий-сиёсий, ишлаб чиқариш техника нашрларини ҳам яхши билишлари зарур.

Матбуот тарқатувчилар партия нашрлари — КПСС Марказий Комитети, Ўзбекистон КП Марказий Комитети газета ва журналлари: «Правда», «Сельская жизнь», «Экономическая газета», «Совет Ўзбекистони», «Правда Востока», «Коммунист», «Партийная жизнь», «Политическое самообразование», «Агитатор Узбекистана», «Партия турмуши», «Ўзбекистон коммунисти» сингари газета ва журналларнинг тарқалиши тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қилишлари талаб этилади. Лекин шу билан бирга область, шаҳар, район газеталари ҳам уларнинг диққат марказида туриши керак.

Комсомол комитетлари ёшлар матбуоти, оммавий-ҳимоя, спорт газета ва журналлари, жумладан «Комсомольская правда», «Советский патриот», «Ёш ленинчи», «Комсомолец Узбекистана», «Физкультурник Узбекистана» ва «Ғунча» ҳамда «Гулхан» сингари газета ва журналларга алоҳида аҳамият беришлари зарур.

Бу соҳадаги мавсумийликка барҳам бериш вақти келди. Ана шунда кўпгина мактаб ўқувчилари ёзги каникул вақтларида газета ва журналларни олмасдан қолмайди. Партия ташкилотлари ишлаб чиқариш, қишлоқ хўжалиги бўйича махсус нашрларга обуна уюштирувчи жамоатчи матбуот тарқатувчиларни ажратиб жуда тўғри иш қилмоқдалар. Жамоатчи матбуот тарқатувчилар сафига кўпроқ малакали агрономлар, инженер-техник ходимларни жалб этиш мақсадга муофиқдир. Илмий-техника жамиятлари ҳам бу муҳим ишдан четда қолмасликлари керак, чунки улар ана шу нашрларни ўз коллективлари ўртасида малакали ва мақсадга мувофиқ равишда оммалаштиришда муҳим роль ўйнайдилар.

Лекин очиғини айтиш керакки, областда бу соҳадаги иш қониқарли олиб борилмаяпти. «Хлопководство» журналига область бўйича 582 киши обуна бўлган. Юқори Чирчиқ районида эса бу журналга атиги 13 киши ёзилган. Областимизда пахта учун кураш йилдан-йилга қизғин тус олаётган экан, буни нормал ҳол деб бўладими?

Жамоатчи матбуот тарқатувчилар янги нашрларни ҳам билиб олишлари ва уларни тарғибот қилишлари зарур. Бу йил «Социалистическая индустрия» (КПСС Марказий Комитети газетаси) ва араб тилида «Моску анба» газеталари чиқа бошлади. Ленинградда эса Иттифоқ миқёсидаги «Аврора» журнали нашр қилина бошланди. Республикамиз обуначилари эса «Мухбир» ва «Корреспондент» янги журналига эга бўлдилар. Келажакда чиқадиган янги «Меҳнат ва турмуш» ва «Латинская Америка» журналлари, «Дружба народов» журналига адабий илова китоблари шубҳасиз кўпчиликни қизиқтиради. Илова тариқасида чиқариладиган шундай 15 китобга обуна қабул қилинади. Булар орасида «Ленин ҳақида ҳикоялар» икки томлик китоб бор. Бу китобга М. Горький, Э. Казакевич, С. Сергеев-Ценский ва бошқа ёзувчиларнинг асарлари киритилади. Бундан ташқари, яна бир китоб Ленин ва Ульяновлар оиласига бағишланади. Бу китобга М. Шагиняннинг асарлари киритилади.

Китобхонлар «Сельская молодёжь» кутубхонаси сериясидаги асарларни ҳам севиб ўқийдилар. «Жасорат» сериясидан бериладиган асарларда милиция ходимлари, чекистлар, прокуратура ходимларининг ҳаяжонли ишлари ҳикоя қилинади. Обуначилар ана шу сериядаги беш китобни олдилар. Бу йил ҳам бу серияда 5 та китоб чиқарилади.

Иловаларга обуна қабул қилиш қоидаси илгаригидек чекланмаган ҳолда, фақат журналнинг ўзига ҳам обуна бўлиш шарт.

Матбуотни тарғиб қилишдек муҳим ишга кутубхоналар ва клублар ҳам ўзларининг ҳиссаларини қўшишлари керак.

Кўпгина кутубхона ва клублар бу соҳада ибратли ишларни қилмоқдалар: маҳаллий матбуот кўргазмалари ташкил қилинмоқда, ўқувчиларнинг конференциялари ўтказилаётир. Бу билан улар партия ташкилотларига матбуотни оммага етказишда катта ёрдам бермоқдалар.

Матбуотни тарғиб қилишда, шунингдек, район ва шаҳар газеталари, маҳаллий радиоузеллардан ҳам фойдаланиш зарур.

Шу кунларда областимизда пахта йиғим-терими ишлари қизитиб юборилди. «Союзпечать»нинг район бўлимлари бевосита дала шийпонларида матбуотга обуна бўлишни ташкил этишга алоҳида эътибор берсинлар. Теримчилар ўртасида газета ва журналлар сотилишини йўлга қўйиш алоқачиларнинг муҳим бурчидир. Улар шахсий обуна билан бирга у ёки бу ташкилот ихтиёри учун керакли нашрларни расмийлаштиришга ҳам эътибор беришлари керак. Бу соҳада назорат кучайтирилиши зарур. Айрим раҳбарларнинг давлат маблағи ҳисобига ўзларининг шахсий эҳтиёжлари учун газета ва журналларга ёзилишларига сира ҳам йўл қўймаслик керак.

Барча кутубхоналар, қизил бурчаклар, дала шийпонлари ҳамма турдаги газета ва журналлар билан тўла таъминланиши керак.

Газета ва журналларнинг тиражи кўпайиши билан бирга уларни обуначиларга ўз вақтида етказиб бериш иши ҳам такомиллашиб, яхшиланиб бормоқда. Бу соҳада қатор тадбирлар кўрилди. Эндиликда ҳатто энг узоқдаги почта пунктларига ҳам газета ва журналлар бир-икки соат илгари етказиб берилмоқда. Ҳозир почта ташиш билан 1250 почтальон шуғулланади. Қишлоқдаги кўпгина почтальонлар мотовелосипедлар билан таъмин этилган. Аҳолига хизмат кўрсатишни янада яхшилаш учун шу йилнинг ўзида 8 та алоқа бўлими очилди. Эндиликда областдаги алоқа корхоналари сони салкам 400 га етди. Уларнинг ҳаммаси матбуотга обуна қилиш билан шуғулланади.

Область алоқачилари В. И. Лениннинг туғилган куннинг 100 йиллигига муносиб тайёргарлик кўриб, социалистик мусобақага қўшилиб, ҳар минг аҳолига 900 нусха матбуот тарқатилишига эришиш, пойтахт области аҳолисига хизмат кўрсатиш маданиятини янада яхшилаш мажбуриятини олдилар.

В. ЙЎЛДОШЕВ,
Тошкент область ишлаб чиқариш техника-алоқа бошқармаси бошлиғи

Пойтахт экранларида

«АСОСИЙ ГУВОҲ» фильми А. П. Чеховнинг «Хотинлар» ҳикояси асосида «Мосфильм»да экранлаштирилган. Картинани яратишда сценарий муаллифи А. Витов ва режиссёр Анда Манасаровалар А. П. Чеховнинг бир қанча ҳикояларидан фойдаланганлар.

Фильм қаҳрамони Маша танимаган, билмаган кишисига турмушга чиқади-ю, бироқ бошқани севиб қолади. Йигит маломатга қолмаслик учун уни эри билан яшашга мажбур этмоқчи бўлади. Аммо Машанинг тақдири аянчли тугайди. Уни эрини заҳарлаб ўлдиришда айблаб қамайдилар.

* * *

ГДРлик кинематографчиларнинг «Ёғоч санамлар сири» фильми ГФРда содир бўлган жиноий ишларни фош қилишда полициянинг нақадар ожиз эканлигини кўрсатади.

Асосий ролларни Эберхард Эше, Барбара Брильска, Херберт Кёфер ва бошқалар ижро этишган. Режиссёр Ханс Кратцерт.

* * *

Венгер киночилари яратган «Сохта Изабелла» фильми қимматбаҳо марка туфайли содир бўлган воқеалар ҳақида ҳикоя қилади.

«Мафильм» студиясида режиссёр Иштван Бачкаи Лауро суратга олган мазкур фильмда Ева Рутткаи, Шандор Печи, Кати Ковачлар иштирок этишган.

* * *

Итальян режиссёри Дамиано Дамиани ўзининг навбатдаги «Бойқуш бевақт келади» фильмини Италияда мафиянинг кирдикорларини фош этишга қаратган.

Фильмда жаҳон кино юлдузларидан бири Клаудиа Кардинале иштирок этади. «Панда-Сочьета» маҳсулоти, Италия.

Ж. АСАТОВА.

Суратларда: «БОЙҚУШ БЕВАҚТ КЕЛАДИ» ва «АСОСИЙ ГУВОҲ» фильмларидан кадрлар.

КРАСНИЦКИЙНИНГ 100-ТЎПИ

Таниқли футбол ҳисобчиси Константин Есенин тўплаган маълумотлар бўйича «Пахтакор» ҳужумчиси Геннадий Красницкий рақиблар дарвозасига киритган тўплар сони 100 тага етди. Красницкийнинг мамлакат биринчилиги (олий лига) мусобақаларида урган 99 та тўпига унинг СССР терма командаси составида ўйнаб киритган битта тўпи ҳам қўшилиб, тошкентлик ҳужумчини Федотов клуби аъзоси қилиб қўйди. Ҳамшаҳримиз 100-тўпини 12 сентябрда «Локомотив» билан бўлган ўйинда 11 метрлик штраф белгисидан киритди.

К. Есениннинг ҳисоблашича, тошкентлик ҳужумчи Н. Симонян (154 тўп), В. Иванов (151), А. Пономарев (148), С. Соловьев (136), Г. Федотов (129), А. Гогоберидзе (128), Э. Стрельцов (123), О. Копаев (119), З. Калоев (115), С. Сальников (112), К. Бесков (103), В. Ворошилов (103), В. Бобров (102), Б. Казаков (101) дан сўнг 15-бўлиб «юзликлар» сафидан жой олди. Ундан уч кун кейин спартакчи Ҳусаинов рақиблар дарвозасини уч марта ишғол этиб, федотовчилар сафига қўшилди.

Ҳар бир ҳужумчи учун катта шараф бўлган бундай маррани эгаллаш учун Геннадий футбол майдонида озмунча тер тўккани йўқ. У «Пахтакор» командасига содиқ қолиб, ҳар қандай қийин шароитларда ҳам севимли коллективини тарк этмаган ўйинчи. Ҳозир пахтакорчилар сафида энг кўп ўйин ўтказган ҳам Красницкий ҳисобланади. Мана, ўн икки йилдирки, у «Пахтакор» формаси билан майдонга тушади. Красницкий олий лигадаги биринчи тўпини 1960 йили ҳамшаҳарларимиз олий лигада тўртинчи ўйинни ўтказаётган куни киритган эди. Бу Таллинда «Калев» командаси билан бўлган ўйинда юз берганди. Шу-шу «Пахтакор»нинг марказий ҳужумчиси дарвозабонлар учун даҳшат солувчи ҳужумчига айланиб қолди. Унинг зарбасининг кучи ҳақида мамлакатимизнинг ҳамма шаҳарларида шов-шувлар тарқалди. Чет элларда ҳам тошкентлик бу туғма ҳужумчининг маҳоратига тан беришди.

Красницкий штрафдан тўп тепадиган бўлса- дарвозабонлар саросимада қолишади. Бу, табиий. Унинг бўш жойни топиб аниқ берган зарбаси аксарият ҳолларда гол билан якунланади. Шундай тўплардан бирини у майдон марказидан туриб Москванинг «Спартак» командаси дарвозасига киритган.

Тошкентликларнинг «оғир пушкаси» («Правда» газетаси Красницкийни шундай атаган эди)нинг ҳали «отилажак ўқлари» кўп. «Пахтакор» мергани энди 29 ёшга кирди. Унинг тажриба ва маҳоратини ҳали кўп бор ишқибозлар олқишлашади.

Эртага Красницкий ўз командаси билан мамлакат биринчилигининг навбатдаги ўйинини ўтказади. Бу ўйинда ҳам унга муваффақият тилаймиз.

Редактор ўринбосари
Р. УМАРОВ.

ЯНА ЕР ҚИМИРЛАДИ

Ўтган якшанба куни маҳаллий вақт билан соат 16 дан 50 минут ўтганда Тошкентда 4 балл куч билан ер қимирлади.

«Тошкент» марказий сейсмик станциясининг берган маълумотига кўра зилзила эпицентри аввалгидек шаҳар марказидадир.

Э. ҲАИТОВ,
Тошкент сейсмик станциясининг катта инженери.

ГАЗЕТХОНЛАР ДИҚҚАТИГА!

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ГАЗЕТАСИГА 1970 ЙИЛ УЧУН ОБУНА ҚИЛИШ БОШЛАНДИ. ОБУНА БАРЧА АЛОҚА БЎЛИМЛАРИДА, ҚОРХОНА ВА ҚУРИЛИШЛАР, КОЛХОЗ-СОВХОЗЛАР ВА МУАССАСАЛАРДА ЖАМОАТЧИ МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИЛАР ТОМОНИДАН ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Газетанинг 3 ойлик обуна баҳоси 1 сўм 32 тийин, 6 ойга — 2 сўм 64 тийин, 1 йилга — 5 сўм 28 тийиндир.

Реклама ва эълонлар

Телевидение

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

12.55 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.30 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 18.35 — **Телеянгиликлар,** 18.50 — **Наманган қишлоқлари — нур қўйнида.**

19.20 — **Кино ҳақида суҳбат.**

Ўзбек тилида: 20.25 — **Телеянгиликлар,** 20.40 — **Ғазалхон ёшлигим** («Ёшлик» студияси), 21.25 — **Пижама кийган учувчилар** (телевизион бадиий фильмнинг иккинчи серияси), 22.30—**Ўзбек классик куйлари саҳифаларидан.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.30 — **68 йилги Рим кўргазмаси** (кинофильм).

Рус тилида: 18.40 — **Ердаги уйим** (телефильм).

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 20.00 — **Пойтахтимиз меҳмонлари.** Танаффус вақтида **«Конго соҳилидаги қишлоқ»** (телефильм).

Театр

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 23/IX да **Мария Стюарт, 24/IX да Парвона.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Венгер ва совет цирки артистларининг гастроллари.**

Кино

Ёғоч санамлар сири — «ЧАЙКА», «СПУТНИК» (тоқ соатларда), «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11 ва кундуз 1, 3 ва кеч 10 да).

Бойқуш бевақт келади — «СПУТНИК» (жуфт соатларда), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «МОСКВА» (эрталаб соат 10, кундуз 1 ярим, 5 ярим ва кеч 7 да).

Асосий гувоҳ— «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Ўтган кунлар — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун), «САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 5, кеч 6-45 минутда, ва 8 яримда).

Сохта Изабелла — «МОСКВА» (эрталаб соат 11-40, кундуз 3-20 минут ва кеч 9 да).

ЁЗГИ БИНОДА
(Кеч соат 8 ва 10 да бошланади)

Ёғоч санамлар сири — «ХЕВА».

Бойқуш бевақт келади — «ФЕСТИВАЛЬ».

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА
26, 30 сентябрь ва 5, 8 октябрда
СОФОКЛ

«ШОҲ ЭДИП»
(икки пардали трагедия)

Спектаклда СССР халқ артистлари, Ҳамза мукофоти лауреатлари **ШУКУР БУРХОНОВ** ва **СОРА ЭШОНТЎРАЕВА** лар иштирок этадилар.

Спектакль кеч соат 7 яримда бошланади.

Касса эрталаб соат 10 дан очиқ.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ГЛАВСНАБ ҚОШИДАГИ «УЗГЛАВРАЗНОСНАБСБИТ» ҳамма истеъмолчиларга маълум қиладики, 1 ОКТЯБРДАН йиллик инвентаризация ўтказилиши муносабати билан «Узглавразноснабсбит»нинг Республика базаси 1 ДАН 15 ОКТЯБРГАЧА, «Хозкульттовари» майда улгуржи магазин эса 1 ДАН 7 ОКТЯБРГАЧА ИШЛАМАЙДИ

Истеъмолчилардан 9 ойлик фонд бўйича ҳамма молларни 27 СЕНТЯБРГАЧА ОЛИШЛАРИ СУРАЛАДИ

Тошкент шаҳар Куйбишев районининг адвокатлар юридик консультацияси Хоразм кўчаси, 31-уйга КЎЧИБ ЎТДИ.

ЎРТА ОСИЁ ТЕМИР ЙЎЛИГА Тошкент, Ховос, Қўқон, Андижон, Самарқанд, Казанджик, Красноводск, Қарши, Урганч, Тинчлик, Жиззах, Наманган, Ленинобод, Сирдарё, Марғилон, Ангрен, Амударё, Денау, Жалолобод, Исфара, Жебел, Бами, Бушак Уч-Аджи Зиадин Ўзбекистон ва Термиз локомотив деполарида ишлаш учун

тепловоз ремонти бўйича слесарлар ва уларга шогирдлар

КЕРАК

Қабул қилинганлар ўзига ва қарамоғидаги икки кишига 2 та бепул темир йўл билети берилади. Билетнинг бири Ўрта Осиё темир йўлида юриш ва иккинчиси Совет Иттифоқининг ҳамма станцияларида юриш ҳуқуқини беради. Шаҳар чеккаларида яшовчилар учун қўшимча бепул билет берилади.

Ёлғиз кишилар жиҳозланган ётоқхона билан, темир йўлчилар арзонлаштирилган нарх билан кўмир олиш учун ёқилғи дафтарчаси билан таъминланади.

Депо қошида ҳар йили тепловоз машинистлари ва уларга ёрдамчилар тайёрлайдиган курс ташкил қилинади. Слесарлик бўйича ишга қабул қилинганлар камида 6 ой ишлаганларидан сўнг курсларга биринчи навбатда қабул қилинадилар.

Тошкент шаҳар, Гоголь кўчаси, 94-уй ва кўрсатилган Локомотив деполарининг кадрлар бўлимига мурожаат қилинсин.

«ЎЗБЕКИСТОН»

журнали ўрнига

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг ўзбек тилида ҳар ойда чиқадиган ижтимоий-сиёсий, адабий-бадиий, суратли журнали

«МЕҲНАТ ВА ТУРМУШ»

нашр этила бошлайди.

«Меҳнат ва турмуш» журнали совет кишиларининг меҳнат фаолиятини ҳар томонлама ёритади, республика меҳнаткашларининг илғор тажрибасини, ўзаро ёрдам, коллективизм, юксак маданият намуналарини ҳамда совет ҳаёт тарзининг бошқа жиҳатларини систематик пропаганда қилади. Журналнинг асосий вазифаларидан бири турмуш маданиятини ошириш, ҳар томонлама камол топган, жисмоний соғлом, маънавий бой коммунистик жамият қурувчиларини тарбиялаш соҳасида, кишилар онгидаги ўтмиш сарқитларини тугатиш ва уларда юксак коммунистик аҳлоқ фазилатларини шакллантириш ҳамда янги социалистик традициялар ва урф-одатларни қарор топтириш соҳасида КПСС Программасида қўйилган назарий ва амалий вазифаларни амалга оширишда маҳаллий партия, совет, комсомол ва касаба союз ташкилотларига конкрет ёрдам кўрсатишдан иборатдир.

Журналда меҳнат ва ишлаб чиқариш, коллектив ва оила, турмуш маданияти интернационал элементларининг оила ҳаётига таъсири, ижтимоий муносабат ва турмуш, шаҳар ва қишлоқ меҳнаткашларига маданий-маиший хизмат кўрсатиш, колхозчилар оиласи турмушидаги эстетика, қишлоқ уйларининг қиёфаси, бўш вақт, дам олиш, шаҳар ва қишлоқ ўртасидаги муҳим тафовутларни бартараф этиш сингари актуал темаларни ишлаб чиқишга асосий ўрин берилади.

Янги журналга ўз вақтида обуна бўлишни унутманг. Обуна баҳоси: бир йилга 3 сўм 60 тийин, олти ойга — 1 сўм 80 тийин.

«Меҳнат ва турмуш» журналига обуна «Союзпечать»нинг ҳамма бўлимлари ва агентликлари, алоқа бўлимлари, иш ва ўқиш жойидаги матбуот тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Ўзбекистон ССР Алоқа министрлигининг «Союзпечать» бошқармаси.

«Союзпечать» Октябрь район агентлиги шу агентликнинг хизматчиси **Муборак АЗИМХЎЖАЕВАнинг** вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана, областного Совета депутатов трудящихся.

Бизнинг адрес: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — В36495. Редактор ўринбосарлари — В35885, В36232, Масъул секретарь — В34808, Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — В31936 Саноат, транспорт ва қурилиш бўлими — В33786, Партия турмуши, Ахборот ва спорт бўлимлари — В35811, Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — В39050, Совет қурилиши, маиший хизмат ва шаҳар хўжалиги бўлими — В38761, Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — В34048, Эълонлар бўлими — В38142, коммутатор — В30249 дан В30258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Б— 2372. ИНДЕКС — 6469. Р. 16448